

UNIVERZA V LJUBLJANI
FILOZOFSKA FAKULTETA
ODDELEK ZA SLOVENISTIKO

Mateja Vihtelič

Homoerotika v slovenski prozi

Diplomsko delo

Mentor: red. prof. dr. Miran Hladnik

Ljubljana, september 2008

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorju, dr. Miranu Hladniku za pomoč in vodenje skozi proces nastajanja mojega diplomskega dela. Hkrati se zahvaljujem vsem, ki so mi v času študija stali ob strani in me podpirali.

KAZALO VSEBINE

1 UVOD	5
2 HOMOSEKSUALNOST	6
2.1 ZGODOVINSKI PREGLED ODNOSOV DO HOMOSEKSUALNOSTI.....	6
2.2 HOMOSEKSUALNOST IN CERKEV.....	8
2.3 HOMOSEKSUALNOST NA SLOVENSLEM.....	8
3 HOMOEROTIKA V SLOVNESKI LITERATURI	11
4 IZBOR LITERARNIH DEL	13
5 ANALIZA OBRAVNAVANIH LITERARNIH DEL	14
5.1 FRANCE NOVŠAK: <i>DEČKI</i> (1938).....	14
5.1.1 Avtor.....	14
5.1.2 Zgodba.....	14
5.1.3 Podatki o romanu in zunanja zgradba.....	15
5.1.4 Analiza.....	15
5.2 MARKO ŠVABIČ: <i>SONCE, SONCE, SONCE</i> (1972).....	19
5.2.1 Avtor.....	19
5.2.2 Zgodba.....	19
5.2.3 Podatki o delu in zunanja zgradba.....	20
5.2.4 Analiza.....	20
5.3 PAVLE ZIDAR: <i>DOLENJSKI HAMLET</i> (1976).....	23
5.3.1 Avtor.....	23
5.3.2 Zgodba.....	23
5.3.3 Podatki o romanu in zunanja zgradba.....	23
5.3.4 Analiza.....	24
5.4 VITAN MAL: <i>ZA METULJEM ŠE ROK</i> (1976).....	26
5.4.1 Avtor.....	26
5.4.2 Zgodba.....	27
5.4.3 Podatki o delu in zunanja zgradba.....	27
5.4.4 Analiza.....	28
5.5 MARJETKA JERŠEK: <i>TEDEN DNI DO POLNE LUNE</i> (1988).....	31
5.5.1 Avtor.....	31
5.5.2 Zgodba.....	31
5.5.3 Podatki o romanu in zunanja zgradba.....	32
5.5.4 Analiza.....	32

5.6 MARJAN ROŽANČ: <i>LECTIO DIVINA</i> (1988).....	34
5.6.1 Avtor.....	34
5.6.2 Zgodba.....	35
5.6.3 Podatki o romanu in zunanja zgradba.....	35
5.6.4 Analiza.....	35
5.7 BRANE MOZETIČ: <i>ANGELI</i> (1996).....	39
5.7.1 Avtor.....	39
5.7.2 Zgodba.....	39
5.7.3 Podatki o romanu in zunanja zgradba.....	40
5.7.4 Analiza.....	40
5.8 BRINA SVIT: <i>SMRT SLOVENSKE PRIMADONE</i> (2000).....	41
5.8.1 Avtor.....	41
5.8.2 Zgodba.....	41
5.8.3 Podatki o romanu in zunanja zgradba.....	42
5.8.4 Analiza.....	42
5.9 ZORAN HOČEVAR: <i>ROŽENCVET</i> (2004).....	45
5.9.1 Avtor.....	45
5.9.2 Zgodba.....	46
5.9.3 Podatki o romanu in zunanja zgradba.....	46
5.9.4 Analiza.....	46
5.10 IZTOK MAJHENIČ: <i>PAR</i> (2006).....	48
5.10.1 Zgodba.....	48
5.10.2 Podatki o romanu in zunanja zgradba.....	48
5.10.3 Analiza.....	49
6 SKLEP.....	51
7 ZAKLJUČEK.....	52
8 VIRI IN LITERATURA.....	54

POVZETEK

Pri pregledu homoerotike v slovenski prozi sem obravnavala 10 literarnih del: *Dečki* (France Novšak, 1938), *Sonce, sonce, sonce* (Marko Švabič, 1972), *Dolenjski Hamlet* (Pavle Zidar, 1976), *Za metuljem še Rok* (Vitan Mal, 1976), *Teden dni do polne lune* (Marjetka Jeršek, 1988), *Lectio divina* (Marjan Rožanc, 1988), *Angeli* (Brane Mozetič, 1996), *Smrt slovenske primadone* (Brina Svit, 2000), *Rožencvet* (Zoran Hočevar, 2004), *Par* (Iztok Majhenič, 2006). Zanimalo me je, v kolikšni meri je homoerotika zastopana v izbranih literarnih delih in kako se razvija skozi posamezno delo. Zanimali so me predstavniki homoerotičnih razmerij in avtorjev odnos do omenjene tematike, če je opazen v literarnem delu. Analizirala sem posamezna besedila glede na kraj in čas dogajanja, pozornost sem usmerila tudi na to, kako se posamezna homoerotična zgodba konča. Ugotovila sem, da v večini prevladuje gejevsko razmerje. Prostori dogajanja so standardni homoerotični (internat, šola, samostan, zapor), odprti (mestno okolje) ali subkulturni (plaže, diskoteke, parki, savne itd.). Homoerotično razmerje je redko razvito in poglobljeno; največkrat teži k normalizaciji, t. j. v smer heteroseksualnosti. Tako tudi konci romana, ki so v večini negativni ali nevtralni. Odnos do homoseksualnosti v romanih je različen; opisi so lahko konkretni, nazorni in pozitivni, ali pa je homoseksualnost opisana kot nekaj prepovedanega in grešnega, predvsem v cerkvenih okoljih. Slovenski roman še vedno ne beleži veliko homoerotičnih motivov, čeprav se njihov delež povečuje. Največ romanov se s svojo podobo homoseksualca obrača proti normalizaciji, a je ta še vedno po meri heteroseksualne perspektive, saj je presojana s stališča motenja ustaljenosti, torej heteroseksualnih obrazcev spolnega vedenja.

KLJUČNE BESEDE: homoseksualnost, lezbištvo, Novšak, Švabič, Zidar, Mal, Jeršek, Rožanc, Mozetič, Svit, Hočevar, Majhenič.

1 UVOD

Pojem *homoseksualnost* izhaja iz grškega *homóios*, kar pomeni podoben oz. enak, in *sexus*, kar pomeni spolen. Istospolnost je usmerjenost spolnega poželenja in potreb k osebam istega spola. Lahko je trajna in izključna spolna usmerjenost, ki se lahko izmenjuje s heteroseksualnostjo (biseksualnost) (Košiček 1986: 65). *Erotika*, poimenovana po grškem bogu ljubezni, *Erosu*, pomeni izraz za poželenje, čutno ljubezen in strast. Erotiko, naravnano k osebi istega spola, imenujemo homoerotika.

V svojem diplomskem delu sem podala nekaj zgodovinskih dejstev o homoseksualnosti ter pregledala slovenske neliterarne objave, pisane na to temo.

V nadaljevanju sem s pomočjo dveh antologij (B. Mozetič, 1990; A. Zupan Sosič, 2005) izbrala devet proznih besedil: *Dečki* (France Novšak, 1938), *Sonce, sonce, sonce* (Marko Švabič, 1972), *Dolenjski Hamlet* (Pavle Zidar, 1976), *Za metuljem še Rok* (Vitan Mal, 1976), *Teden dni do polne lune* (Marjetka Jeršek, 1988), *Lectio divina* (Marjan Rožanc, 1988), *Angeli* (Brane Mozetič, 1996), *Smrt slovenske primadone* (Brina Svit, 2000), *Rožencvet* (Zoran Hočevar, 2004). Zadnjega sem izbrala sama: *Par* (Iztok Majhenič, 2006).

Zanimalo me je, v kolikšni meri je homoerotika zastopana v izbranih literarnih delih, kako se razvija skozi posamezno delo in skozi obdobje od 30. let prejšnjega stoletja do današnjih dni. Zanimali so me predstavniki homoerotičnih razmerij in avtorjev odnos do omenjene tematike, če je opazen v literarnem delu. Analizirala sem posamezna besedila glede na kraj in čas dogajanja, pozornost sem usmerila tudi na to, kako se posamezna homoerotična zgodba konča.

V sklepnem delu sem povzela temeljne ugotovitve svojega dela.

2 HOMOSEKSUALNOST

2.1 ZGODOVINSKI PREGLED ODNOSOV DO HOMOSEKSUALNOSTI

Greh proti bogu in naravi, družbeni zločin in duševna bolezen so dediščina odnosa do homoseksualnosti v zgodovini, so trikotnik homofobije, katerega različni vidiki so času in prostoru ustrezno poudarjeni. Srednji vek preveva razumevanje homoseksualnosti kot grešnosti, kot herezije in pečanja s hudičem. V 18. stoletju se homoseksualnost prelevi v družbeni zločin. V 19. stoletju, ki je prežeto s strahovi in predsodki prejšnjega, pa postane duševna bolezen. Tiste, ki so bolehalo za homoseksualnostjo, je bilo zato potrebno institucionalizirati in odstraniti iz družbe. Navkljub premikom k toleranci, ki jih premore 20. stoletje, se prav v tem obdobju, v času tretjega rajha, trikotnik homofobije prekroji v rožnati trikotnik. Pritrjen na hrbte, označuje tiste, ki na lastni koži podoživljajo zgodovinski odnos do homoseksualnosti, utelešen v nacizmu.

Termin homoseksualnosti v pomenu ločene spolne identitete ne obstaja pred koncem 19. stoletja, ko ga sestavi madžarski zdravnik Karoly Maria Benkert. Če je homoseksualno vedenje vedno obstajalo, pa je bil homoseksualec kot specifični družbeni subjekt oblikovan in postavljen šele znotraj moralnega, legalnega, medicinskega in psihiatričnega diskurza, praks in institucionalnih aparatov poznega 19. stoletja, ko se pojavijo teorije o seksualni perversnosti.

Če s homoseksualnostjo označujemo čustveni in spolni odnos med dvema odraslima osebama istega spola, samo spolno dejanje pa kot homoseksualno, potem moramo v primeru grške in rimske homoseksualnosti govoriti o pederastiji, o odnosu med odraslim moškim in dečkom, ki je homoseksualen odnos. Od srednjega veka, pa vse do konca 19. stoletja je v uporabi termin sodomija, ki ni zožen zgolj na homoseksualnost, in je vključeval tudi nedovoljene oblike odnosa med moškim in žensko in odnose z živalmi (SSKJ).

Medtem ko je bila moška homoseksualnost preganjana, je lezbištvo pogosto ostajalo nekaznovano zaradi dvojnih meril in predvsem androcentrične kulture. Ta je prakticiranje ženske spolnosti pogojevala s prisotnostjo moškega, saj spolnost brez penisa ne more obstajati. Lezbijke so bile najprej in veliko bolj diskriminirane kot ženske in šele nato kot lezbijke. Lezbištvo je bilo, zgodovinsko gledano in v primerjavi z moško

homoseksualnostjo, manjša tarča sovražnosti. Ko je dejstvo o možnosti obstoja lezbištva postalo jasno, so lezbijke najpogosteje pomilovali in menili, da je vse, kar potrebujejo, pravi moški. Zaradi strogega družbenega pritiska, da morajo biti pokorne možu, so bile lezbijke najverjetneje poročene in so postale matere. Šele ekonomsko osvobajanje v 19. stoletju je omogočilo tudi njihovo spolno osvobajanje.

Zaradi v osnovi sovražnega odnosa religije, zakonodaje in medicine do homoseksualnosti je ta pogosto ostajala prikrita, posamezniki z redkimi izjemami niso javno razglašali svoje spolne usmerjenosti (Kuhar 2001: 10-11). V drugi polovici osemdesetih let 20. stoletja so zdravstveni delavci uradno prevzeli stališče, da homoseksualnost ni duševna bolezen. Svetovna zdravstvena organizacija je homoseksualnost črtala s seznama boleznih šele decembra 1991.

Novo tisočletje prinaša največ novosti na področju spolne identitete. Preučevanje različnosti spolne problematike izpostavlja vprašljivost heteronormativov, ki predstavljajo stroga pravila in konvencionalne obrazce, ki v družbi oznanjajo za normalno le heteroseksualno vedenje in heteroseksualno spolno prakso. Spol ni več razumljen kot trdna in nespremenljiva kategorija, zato se dejanski spol ne bi smel več določati le na osnovi bioloških dokazov o moškem ali ženskem spolu. Biologizem, strogo ločevanje ljudi na dva spola (moški in ženski), je postal vprašljiv že z uvedbo kategorije družbenega spola. Le-ta je pojem za označevanje socialnih razlik in odnosov med moškim in žensko, ki so priučeni, zato vključujejo analizo vlog, odgovornosti, omejitev ter potreb na vseh področjih konkretnega socialnega konteksta (Zupan Sosič 2005: 315).

Spremenljivost spola je tema, s katero se ukvarjajo nova družbena gibanja, ki segajo v šestdeseta leta, med katera sodijo tudi gejevsko in lezbično gibanje. Njihova osrednja politika je identitetna politika, ki se je v devetdesetih združila pod okrilje t. i. queer gibanja. Le-to se loteva spola in spolnosti v celoti in pomeni premik k moderni analizi konstrukcije spola in spolnosti. Tako je queer teorija kot osrednja teorija, politika in akcija v devetdesetih združevala lezbijke, geje, biseksualce, transvestite, transesksualce, feministke. S preučevanjem kulturoloških določil o tem, kaj je normalno in naravno, je to gibanje učinkovito razkrinkavalo heteronormative (Zupan Sosič 2005: 316-317).

2.2 HOMOSEKSUALNOST IN CERKEV

Katoliška cerkev je imela v vseh obdobjih eno izmed vodilnih vlog pri oblikovanju tradicionalnih družbenih norm. Homoseksualno spolno združenje je opredeljevala kot greh proti naravi oz. mutasti greh. Kljub sekularizaciji je vpliv rimskokatoliške cerkve na sodobno družbo še zmeraj ogromen. To se kaže pri reguliranju spolnosti in tudi homoseksualnosti. Sodobna moralna teologija rimskokatoliške cerkve homoseksualnost razume kot objektivno motnjo, ki jo je mogoče zdraviti. Predvsem z večjim verskim udejstvovanjem. Vendar je »ozdravitev« mogoča samo za tiste homoseksualce, ki ne prakticirajo homoseksualnih spolnih odnosov. Homoseksualnost je s stališča rimskokatoliške cerkve nemoralna, ker je v nasprotju z naravnim redom in ne omogoča prokreacije. Slednja pa je edini končni cilj spolnosti oz. spolnega odnosa. Rimskokatoliška cerkev homofobijo izvaja na manifestni in latentni ravni. Slednja se kaže pri uporabljeni terminologiji, medtem ko se manifestna homofobija kaže tudi v uradnih cerkvenih dokumentih. Cerkev se pri svojem nasprotovanju homoseksualnosti pogosto zapleta v kontradiktornosti. Veliko argumentov zavračanja istospolne prakse ne temelji na zdravem razumu. Cerkev pri tematiziranju homoseksualnosti zavrača tudi ugotovitve znanosti (medicine), ki je homoseksualnost odstranila s seznama duševnih bolezni (Maroša 2002: 3).

2.3 HOMOSEKSUALNOST NA SLOVENSKEM

Homoseksualnost se je pisno najprej pojavila v kazenskem zakoniku iz leta 1852. V paragrafu 129 je zapisano, da se kot zločini kaznujejo tudi naslednje vrste blodnje: »Blodnja proti narodi, to je z osebami istega spola. Kazen je težka ječa 1–5 let, ob uporabi sile, grožnje, umetnega omamljanja zlorabljenе osebe 5–10 let, če je zlorabljenа oseba vsled zločina težko poškodovana, 10–20 let, če je umrla, dosmrtna težka ječa. Odločbe najvišjega kot kasacijskega sodišča interpretirajo te za oba spola veljavne pretnje. Zakon se ne omejuje le na pederastijo. Za dovršenost delikta ni potrebna conjunctio membrorum, immissio itd. Tudi ni potreben akt, sličen coitu. Kazniva je onanija z osebami istega spola, tudi tribadija, izkratka, za zločin zadostuje vsak akt, s katerim je krivec iskal ali našel spolno zadoščenje na telesu osebe istega spola.«

Leta 1921 je bil v reviji *Njiva* objavljen anonimen članek, ki govori odprto o homoseksualnosti ter se zavzema za odpravo zgoraj omenjenega paragrafa. Obenem

podaja zgodovinski pregled homoseksualnosti in novejšje poglede na to področje. Opira se predvsem na delo Magnusa Hirschfelda, ki je trdil, da homoseksualne osebe predstavljajo tretji spol in zato ne sodijo v zapor. V anonimnem članku so podani za tisti čas dokaj liberalni zaključki:

»Od prirode same smo vsi biseksualni, heteroseksualci ravno tako, kot homoseksualci. Priroda nas je ustvarila biseksualno, monoseksualnost ni produkt prirode, ampak kulture.«
Članek je bil napisan v tesni povezavi z dvema sodnima procesoma – ptujskim in ljubljanskim, ki sta obravnavala homoseksualni osebi.

1925 je Ivan Mrak napisal dramo *Obločnica, ki se rojeva*, ki je bila njegova javna izpoved homoseksualnosti, provokacija okolja in predvsem krik po nekom, ki bi ga spremljal skozi življenje. Doživela je eno samo uprizoritev, ki je pomenila pravi škandal.

Leta 1926 je v Sloveniji izšla prva razprava o homoseksualnosti. Ivan Podlesnik je pod psevdonimom Vindex v samozaložbi izdal 31 strani obsegajočo knjižico z naslovom *Homoseksualnost*. Razprava podaja Hirschfeldova dognanja. Avtorjevo sprejemanje homoseksualnosti priča tudi o liberalnejših tendencah v tedanji družbi. Avtor pravi, da jo je pisal z namenom, da pride v prvi vrsti v roke homoseksualnim ljudem, potem staršem, duhovnikom in vzgojiteljem. Kajti starši, spovedniki, učitelji in vzgojitelji bi morali v prvi vrsti proučevati to vprašanje. In namen razprave je vzbuditi potrebo po tem pri njih. Potem bo manj nesrečnih življenj, zmot, zablod in pregreh.

1937 je Doktor S. K. prevedel razpravo nizozemskega esejista Van Oertingena, jo pospremil z opombami ter ji dal nov naslov *Protinaravna čud*. Prevajalec je še potenciral avtorjev namen, da ovrže prikazovanje homoseksualnosti kot nečesa «normalnega». Ugotavlja, da je tudi pri Slovencih ta spolna zabloda zelo razširjena. Opombe še posebej kažejo na absolutno zavračanje te zablode, ki jih poimenuje kot ogabni način spolnega občevanja, abnormalno nagnjenje... Od vseh držav je po njegovem najbolj problematična Nemčija; poudaril je Hitlerjeve zasluge pri premagovanju tovrstnih problemov. Knjiga ima tudi poglavje, ki opozarja na homoerotiko v svetovni književnosti, ki pomeni prvi tovrstni prikaz pri nas.

Spremembe v Evropi ter povojna socialistična morala so povzročile, da je bilo sprejemanje homoerotike pretrgano, prav tako pisanje o njej, vse tja do leta 1970.

Po vojni je SFRJ svoj odnos do homoseksualnih oseb ovekovečila v 183. členu kazenskega zakonika in homoseksualne odnose med moškimi razglasila za protinaravno nečistovanje, kaznivo s tremi do petimi leti zapora. Lezbištvo v zakonodaji ni bilo omenjeno. Socialistična oblast je prevzela katoliška stališča; proti homoseksualcem so bili izvajani ukrepi s strani izvršnih organov. Leta 1977 so 183. člen odpravili.

V reviji *Problemi* je 1971 izšel prvi del besedila, z naslovom *Dolgi pogovor s homoseksualcem*. Primož Žagar je opravil intervju s 40-letnim poročenim intelektualcem G. K. iz Zagreba, ki je odkril svoja homoseksualna nagnjenja, in ki »nam razkriva svojo genetsko napako«, kot piše na začetku pogovora. Beseda je tekla o tem, kdaj je omenjeni opazil svoje nagnjenje in kako, o genetiki (ali človeštvo zaradi homoseksualnosti izumira), o čustvih, o čutenju partnerja, o tem kakšno je spolno zблиžanje z istospolno osebo in o njegovem odnosu z ženo, ter zakaj se je poročil. Intervju se nadaljuje v drugem delu, ki je bil pod istim naslovom objavljen v *Problemih* 1972, kjer »anonimni intelektualec nadaljuje svoj fizični in psihični samorez«. Tokrat se pogovarjata o tem, ali je homoseksualnost dedna, o zakonski zvezi z ženo, o erotičnih nagnjenjih, o prvi homoseksualni izkušnji, o razliki med razmerjem z žensko in z istospolno osebo itd.

1984 je nastala sekcija Magnus pri Študentskem kulturnem centru v Ljubljani, ki je bila prva organizacija homoseksualcev v Jugoslaviji, leta 1987 pa so ustanovili še lezbiško sekcijo. Od 1984 poteka festival gejevskega in lezbičnega filma. 1990 je bil formalno registriran Roza klub, samostojno politično združevanje za preprečevanje in odpravljanje diskriminacije zaradi spolne usmerjenosti ter uveljavljanje načela enakopravnosti na vseh ravneh zasebnega in javnega življenja. Izhajalo je nekaj homoerotičnih revij (tri številke *Gayzina* 1985–1989, dve številki *Lesbozina* 1988, *Revolver* 1990–1997). 2001 se odpre lezbična knjižnica. Istega leta se zgodi prva gejevska in lezbična parada.

3 HOMOEROTIKA V SLOVENSKI LITERATURI

Leta 1990 je Brane Mozetič sestavil antologijo odlomkov homoerotične ljubezni v dotedanji slovenski literaturi, z naslovom *Modra svetloba*. Med proznimi literarnimi deli je naštel:

- prvi slovenski homoerotični roman *Dečki* (France Novšak, 1938),
- zbirka novel *Mož, ki je strigel z ušesi* (Vladimir Kralj, 1961),
- novela *Ali naj te z listjem posujem* (Rudi Šeligo, 1971),
- zbirka novel *Sonce sonce sonce* (Marko Švabič, 1972), roman *Žeja* (Vlado Šav, 1973),
- roman *Dolenjski Hamlet* (Pavle Zidar, 1976),
- noveli *Za metuljem še Rok* (Vitan Mal, 1976),
- roman *Stric Benjamin* (Ivo Zorman, 1977),
- roman *Mali cvet* (Andrej Capuder, 1977),
- roman *Tujec v Emoni* (Mira Mihelič, 1978),
- zbirka črtic *Nebo na kvadrate* (Žarko Petan, 1979),
- roman *Levitan* (Vitomil Zupan, 1982),
- roman *Lectio divina* (Marjan Rožanc, 1988),
- roman *Kolobar* (Frane Tomšič, 1988),
- črtica *Trgatev v Kataloniji* (Edo Torkar, 1988),
- roman *Teden dni do polne lune* (Marjetka Jeršek, 1988),
- kratka proza Andreja Moroviča,
- zbirka novel *Moje ženske* (Mart Lenardič, 1989)

Pregled romanov s homoerotično motiviko in tematiko od leta 1990 do 2005 je naredila Alojzija Zupan Sosič (Zupan Sosič 2006):

- *Filio ni doma* (Berta Bojetu, 1990),
- *Sovraštvo* (Franjo Frančič, 1993),
- *Tekavec* (Andrej Morovič, 1993),
- *Tek za rdečo hudičevko* (Vinko Möderndorfer, 1996),
- *Angeli* (Brane Mozetič, 1996),
- *Igra angelov in netopirjev* (Aleš Čar, 1997),

- *Smrt slovenske primadone* (Brina Svit, 2000),
- *Prikrita harmonija* (Katarina Marinčič, 2001),
- *Zgubljena zgodba* (Brane Mozetič, 2001),
- *Fužinski bluz* (Andrej E. Skubic, 2001),
- *Tango v svilenih coklah* (Ted Kramolc, 2002),
- *Ime mi je Damjan* (Suzana Tratnik, 2001),
- *Rožencvet* (Zoran Hočevvar, 2004)

Prvič se je motiv homoerotične spolnosti pojavil v Cankarjevi *Hiši Marije Pomočnice*. Dogajanje povesti je postavljeno v pokvarjeni svet meščanstva in malomeščanstva, delavstva, poln prešuštva, alkoholizma, krutosti, perverznosti in bolezni. Prvi homoerotični motiv v slovenski literaturi je lezbični. Tončka je bila žrtev strasti svoje sestre Lucije:

»Tončka je čutila, da je bila Lucijina ljubezen zmerom bolj vroča in divja. Nič ni pripovedovala več, vsa gorela je in trepetala, kadar sta bili sami in ni izpregovorila besede. Poleti je bilo, zunaj je sijalo žareče sonce in Lucija je zagrnila okno. Objela je Tončko in je prosila: "Gorko je, Tončka, sleci se! Kako si lepa. Še čisto otroške so tvoje prsi, ali bele kakor sneg!" Lucija se je sklonila in jo poljubila na prsi, da je Tončko spreletelo." Poljubi me še ti, objemi me. Glej, potipaj, kako se že dvigajo moje prsi."/.../ Šepetali sta, obe vroči in trepetajoči, dokler se ni zmračilo zunaj.« (Cankar 1974: 85)

Prvi moški homoerotični motiv je prvič uporabljen v romanu *Dečki* Franceta Novšaka, ki velja za prvi slovenski homoerotični roman.

4 IZBOR LITERARNIH DEL

Za analizo homoerotike v slovenski prozi sem izbrala deset proznih del slovenskih avtorjev, od leta 1938 do 2006. Devet del sem izbrala iz antologij Braneta Mozetiča in Alojzije Zupan Sosič. Eno literarno delo sem izbrala sama. Pri obravnavanih delih so me zanimale njihove skupne značilnosti, zunanja in notranja zgradba ter kako se homoerotika razvija od začetkov pojavljanja do današnjih dni. Izbrala sem naslednja dela:

- *Dečki* (France Novšak, 1938),
- *Sonce, sonce, sonce* (Marko Švabič, 1972),
- *Dolenjski Hamlet* (Pavle Zidar, 1976),
- *Za metuljem še Rok* (Vitan Mal, 1976),
- *Teden dni do polne lune* (Marjetka Jeršek, 1988),
- *Lectio divina* (Marjan Rožanc, 1988),
- *Angeli* (Brane Mozetič, 1996),
- *Smrt slovenske primadone* (Brina Svit, 2000),
- *Rožencvet* (Zoran Hočevar, 2004),
- *Par* (Iztok Majhenič, 2006)

5 ANALIZA OBRAVNAVANIH DEL

5.1 FRANCE NOVŠAK: *DEČKI* (1938)

5.1.1 Avtor

France Novšak se je rodil leta 1916 v Ljubljani. Bil je pisatelj in novinar. Študiral je pravo a univerzi v Ljubljani in Beogradu. Po 1945 se je zaposlil kot novinar in delal v kulturni rubriki *Slovenskega poročevalca*, *Ljubljanskega dnevnika*, *Ljudske pravice* in *Dela* (do 1975). Tik pred drugo svetovno vojno je vzbudil precejšnjo, vendar nasprotujočo si pozornost z romanom *Dečki* (1938, ponatis 1970), ki opisuje homoerotično razmerje mladostnikov v katoliškem internatu. Naslednje besedilo *Hudobni angeli* (1940) spada v zvrst razvojnega romana z močnimi avtobiografskimi potezami, niha pa med socialnim realizmom in eskapizmom trivialnega romana. V obsežnem romanu *Globoko jezero* (1944) so popolnoma prevladale trivialne značilnosti. Pisal je tudi mladinsko književnost (*Alenkina čebelica*, 1941; *Košček koruznega kruha*, 1964). V desetletju pred smrtjo se je posvetil slovarskemu delu (*Makedonsko-slovenski slovar*, 1982; *Albansko-slovenski slovar s temelji albanske slovnice*, 1988). Umrli je leta 1991.

5.1.2 Zgodba

Zgodba se prične s prihodom Nanija v dijaški zavod Sv. Marije v Zagreb. Kmalu po prihodu Nani spozna Zdenka, ko ga najde vsega objokanega na svoji postelji. Razlog za njegovo žalost je surov odnos vratarja Peha do njega, saj ga je bilo strah, da bi lepo ravnanje z dečkom predstojnikom vzbudilo sum o njegovih moralnih lastnostih. Naniju se zdi Zdenko nenavadno lep. Le-ta je v zavodu že od prvega letnika in velja za najlepšega dečka med vsemi gojenci. Kmalu se v internatu zgodi nesreča, ko nekdo med preprirom pomotoma vrže kozarec v Zdenka in ga poškoduje, zato mora noč preživeti v bolniški sobi. Zaželi si Nanijeve družbe in ravnatelj mu ugodni. Nani ob tem doživlja posebne romantične občutke. Tudi Zdenko se začne zavedati svojih občutenj in mu ne zadostuje več zgolj pogovor z njim, zato se ga začne izogibati. Nani ga pogreša, zato se pogovorita in si izpovesta ljubezen. Vedno bolj se zblížujeta, skupaj se gola kopata in se poljubita. Med njima se porajajo tudi občutki ljubosumnja ob Zdenkovem prijateljevanju z deklico Biserko in ob Nanijevem prijateljevanju z Zdenkovo sestro Vlasto. Ravnatelj začne slutiti o prevelikem prijateljstvu med njima in nekoč v Zdenkovi postelji odkrije Nanija. Le-ta je

izključen iz zavoda deset dni pred koncem šole. Počitnice preživljata skupaj, po njih pa se niti Zdenko več ne vrne v zavod. Čez leta se prijatelja odtujita. Nani je odšel na vseučilišče, z Biserko sta postala par, po dveh letih pa se je v planinah prehladil in umrl. Tudi Zdenko je spoznal žensko.

5.1.3 Podatki o romanu in zunanja zgradba

Dečki so bili napisani leta 1936 ob avtorjevi maturi. Nekaj odlomkov je leto pozneje objavil Ljubljanski zvon, ki ga je takrat urejal Juš Kozak. 1938 so po zaslugi dr. Janka Tavzesa izšli v knjižni obliki v njegovi založbi Satura in vzdignili veliko prahu v slovenskih literarnih revijah *Dom in svet*, *Sodobnost* in *Ljubljanski zvon*. Ponatis romana je izšel leta 1970 pri Mladinski knjigi; obsega 247 strani. Ima podnaslov »roman iz dijaškega internata«, iz katerega izvemo, kje se bo zgodba odvijala, in je posvečen »spominu moje matere«. Vsebuje avtorjevo opombo ob drugi izdaji, v kateri upa, da bo kljub tridesetletni časovni razdalji še vedno avtentično pričevanje o neki daljni mladi generaciji. Hkrati je izrazil hvaležnost pobudi Mladinske knjige, ki je roman založila v drugi izdaji in dala s tem delu svoje priznanje (Novšak 1970: 7). Zgodbi sledi epilog in spremna beseda Jožeta Kastelica. Roman ni razdeljen na poglavja, ampak na različno dolge, vidno ločene odseke.

5.1.4 Analiza

Literarni kraj in čas

Zgodba se v večjem delu dogaja v dijaškem zavodu Sv. Marije v Zagrebu, poleg tega pa še v Ljubljani pri Nanijevi mami in v Bohinju. Traja eno šolsko leto, na koncu pa nam avtor opiše, kaj se je zgodilo potem čez nekaj let. Literarni čas sovpada z dejanskim časom pisanja.

Pripovedovalec

Pripovedovalec je tretjeosebni, ki posreduje bralcu misli in vzroke za dejanja literarnih oseb. Prvoosebni pripovedovalec se pojavi le v kratkem Nanijevem dnevniškem zapisu.

Slog in jezik

Kompozicija celote je pregledna in trdna. Slog pripovedovanja je realistično natančen in izčrpen. Uporabljen je knjižni jezik. Pisatelj se izogiba tudi kakršnikoli uporabi besede homoseksualnost, kar je razumljivo glede na čas nastanka romana.

Literarne osebe in razmerja med njimi

Posamezne osebe so plastično, živo in izvirno orisane. Glavni osebi romana sta 16-letni Nani Papali in 13-letni Zdenko Castelli. Nanijeva karakterizacija je v romanu bolj površna, o njem izvemo manj kot o Zdenku, ki deluje bolj prepričljivo, tudi ob spoznanju svojih homoerotičnih nagnjenj, in je pobudnik vseh telesnih stikov med njima. Zdi se, da se Zdenko lažje spopada s svojimi občutki in čeprav na začetku išče uteho v cerkvi, kasneje izrazi željo, da bi se o tem pogovorila z Nanijem. Le-ta deluje bolj pasivno, ima vlogo poslušalca oz. svetovalca, je bolj razumen in razgledan lik, ki mu pojav istospolne ljubezni ni neznan, in meni, da takšna čustva v skupnosti s samimi dečki niso nič nenavadnega. Med njima se spleta prijateljstvo, ki vedno bolj privzema znake zaljubljenosti in erotične vročice. Svojo ljubezen sta vseskozi prisiljena skrivati in zatajevati želje po intimnosti zaradi religiozne tesnobe in strogosti zavoda: »V tem okolju, kjer je vsak kamen, vsak košček zgradbe pričal o zatohlem, neveselem, gnilem, religioznem izživljanju mladine, ki ji drugačno, lepše življenje ni bilo znano in si ga zatorej ni mogla želeti, na teh dolgih hodnikih, kjer so visele slike svetnikov, papeža, vladarja in drugih znamenitih oseb, kamor ni nikdar posijalo sonce, so se dijaki vzgajali v globoki ljubezni do boga in njegovega namestnika na zemlji« (Novšak 1970: 19). Celu ravnatelju, ki je navzven neomajen, se zdi tako življenje »izgubljeno brez smisla in brez ljubezni« (Novšak 1970: 126). Ves internat je samo podoba zgrešenega življenjskega sistema z napačno zastavljenimi življenjskimi cilji, vendar so ljudje, ki jih oklepa ta sistem, zdravi, nagonsko se zavedajo svojih življenjskih smotrov, ki so daleč od internatske metafizike in se dajo na kratko izraziti z besedami: svobodno, sproščeno živeti (Pavšič 1939: 312)!

Že ko je Nani prvič zagledal Zdenka, se mu je ta zdel nenavadno lep: »Čudil se je njegovi lepoti in ga neprenehoma opazoval. Že je nosil njegovo sliko v sebi./.../"Do zdaj mi niso bile še nobene oči bolj všeč od tvojih", je dejal.« (Novšak 1970: 22 – 23)

Odločilen trenutek za nadaljnji razvoj njune simpatije je dogodek, ko se Zdenko ponesreči in skupaj preživita noč v bolniški sobi: »Njegove oči so ga gledale tako zvesto, ponižno in

ljubeznivo hkrati, da je začutil, kako mu polje po telesu neznana skrivnostna toplota. Občutil je, kako so mu omahnile roke, kako si jih je Zdenko pritisnil na ustnice in jih poljubljajal med vročimi solzami.« (Novšak 1970: 50) Od tedaj se je Zdenko začel zavedati, da želi od Nanija nekaj več, kot zgolj pogovore. Sprva se odvrne od njega, kot da bi želel zbežati pred njim, potem pa se pogovorita in si izpovesta ljubezen. Le- ta se stopnjuje do poljuba in občudovanja golega telesa drug drugega pri skupnem kopanju: »Že je vso njegovo postavo objel žareč pogled mladega boga, ki je stal v vsej goli lepoti, v vsem ponosu pred njim. Njegovo gladko telo se je zdelo zaradi vode, ki je tekla po njem, še glajše in lepše.« (Novšak 1970:129)

Njuno intimno prijateljstvo razrahlja ljubosumje. Medtem, ko se Zdenko ne zmeni za Biserko, ki je zaljubljena vanj, se Nani odloči za Zdenkovo sestro Vlasto. Tedaj je Nani prepričan, da »takšna ljubezen ni greh samo v očeh katekizma, je tudi proti naravi, šibajo jo kot najnesramnejšo vsi moralni preroki sveta« /.../ »Morala bova pretrgati! Morava!« (Novšak 1970: 190). Kakor da bi se želel odvrniti od svojih občutkov do Zdenka in postati »normalen«. Prepričuje ga: »Toda vedi, da je Vlasta odslej moja prva misel!« (Novšak 1970: 192) Za njun odnos so značilna nenehna nihanja, od izpovedi ljubezni, do trenutkov, ko se zavedata neprimernosti svojih dejanj in se odtujita, do ponovnih pogovor in vere v svetlejšo prihodnost. Predvsem Nani je večkrat negotov v svoji notranjosti, medtem ko Zdenko vztraja tudi ko ga njegov prijatelj zavrača, kar ga pripelje do nervoze, celo do živčnega zloma. V romanu je čutiti močno hotenje nazaj k »normalnemu«. Vsi nosijo v sebi zavest, da je to življenje zgrešeno, in hrepenenje, da se to življenje v osnovah spremeni. Proti koncu šolskega leta Zdenko ugotavlja, da »mora biti najino prijateljstvo le uvod v neko drugo, do katerega zdaj še nimava dostopa. Ko poljubljam tebe, si želim imeti ob sebi deklico, vdano deklico. To mi je bolj in bolj jasno pred očmi. Deklico!« (Novšak 1970: 238) In nazadnje se junaka čez leta izven zidov zavoda povsem odtujita in najdeta vsak svojo pot v »normalno življenje«. Ljubezen je izzvenela kot mladostna dogodivščina, ko se ljudje še iščejo, kasneje pa je čas za pravo ljubezen in seksualnost, ki je seveda le z nasprotnim spolom.

Pomembnejši osebi v romanu sta še ravnatelj in vratar. Ravnatelj predstavlja najvišjo avtoriteto zavoda, po drugi strani pa se v svoji notranjosti kaže kot razumevajoč človek: »Gospod ravnatelj sicer ni bil nadpovprečen duhovnik, vendar so prišle tudi zanj ure, ko je popolnoma jasno spoznal vso tragiko takšnih razmerij. Sam se je spominjal svojih dijaških

let in zato je že v naprej vedel, da ne bo nobenega izključil iz zavoda.« (Novšak 1970: 194) Sprva si zatiska oči pred dogajanjem in poskuša biti popustljiv, šele na koncu, ko ju najde v Zdenkovi postelji, se odloči, da bo Nanija izključil.

Vratar Peh je tragični lik, ki je navzven prikazan kot tiran, ki nikogar med dijaki ne pusti pri miru in nekatere celo pretepa. V resnici pa je v sebi nosil bolečino: »Njegova neizživeta narava je iskala življenje v cerkvi pri obhajilih in hotela pozabiti v mističnem objemu hostije samo sebe. /.../ Na zavodskih hodnikih se mu je prikazovalo življenje samo v podobi mladih dečkov. Tedaj se je v njem še bolj razplamenel zadrževani življenjski nagon in zdivjal je. V obupu ga je razdražila vsaka mlada postava. Pri tem je iskal prilike, da se ji približa z udarci, za katere je že našel vzroke.« (Novšak 1970: 20) Od vseh je najbolj oboževal lepega Zdenka. Med proslavo v čast ravnatelja je planil na oder, se vrgel pred Zdenkove noge in ga prosil odpuščanja. Ta dogodek je pretresel vse navzoče in vnesel sum o moralno neprimernih dogajanjih v zavodu. Na koncu si vratar najde punco, ki pa ga zavrne, zato stori samomor.

Odnos do homoseksualnosti

V *Dečkih* je homoseksualnost nekaj prepovedanega, grešnega, kar je potrebno skrivati in o tem molčati.

Jože Kastelic v spremni besedi h knjigi meni, da je Novšakova knjiga tudi protest. Udarila je v obraz svetohlinskemu sistemu katoliškega internata, ki je s svojo ureditvijo res omogočal študij marsikateremu revnemu in sposobnemu in s svojo disciplinirano sistematiko nedvomno krepil vrsto pozitivnih lastnosti doraščajočega človeka, vendar pa je bil v času, ko je bila knjiga napisana, anahroističen po svojih pedagoških prijemih že v lastni ideološki strukturi (Novšak 1970:259).

5.2 MARKO ŠVABIČ: *SONCE SONCE SONCE* (1972)

5.2.2 Avtor

Pisatelj Marko Švabič se je rodil leta 1949 v Ljubljani. Študiral je primerjalno književnost na Filozofski fakulteti v Ljubljani, nato je bil svobodni književnik. Bil je član uredništev *Tribune* in *Problemov* ter sodelavec skupine OHO in Katalog. Napisal je dramo *Odrska pripoved o Mladem Junaku* in dve radijski igri, uveljavil se je predvsem s krajšo prozo. Besedila so jezikovno in fabulativno izvirna in eksperimentalna. Izhajal je iz modernistične poetike in pri tem uporabljal najrazličnejše izrazne možnosti (lingvizem, reizem, ludizem, modernizirani tok zavesti, notranji monolog). Prevladuje sanjski, fantastičen svet, v katerega vdirajo drobci prepoznavne resničnosti; značilni so sarkazem, ironija, parodija. Drugačna je tematsko zaokrožena zbirka *Ljubavne povesti*, ki se po slogu približuje realistični prozi, dopolnjeni z modernističnimi prijemi in prvinami žanrske parodije. Z njo se Švabič uvršča med predhodnike slovenske postmodernistične proze. Umrl je leta 1993 v Ljubljani.

Bibliografija: *Sonce sonce sonce*, 1972; *Mlad junak*, 1979; *Ljubavne povesti*, 1982; *Bitka proti prahu*, 1983; *Poet in polis*, 1984; *Črna luknja*, 1987.

5.2.2 Zgodba

Sonce sonce sonce je zbirka sedmih novel, med katerimi bom obravnavala prvo, z naslovom *Kvinta Kvarta*, ki vsebuje homoerotične motive.

V prvih dveh poglavjih se srečamo z Onkom in Tarom, sredi dogajanja. O njiju ne izvemo veliko, razen tega, da ju povezuje ljubezen. V tretjem poglavju se zgodba šele dobro začne z opisom Onka, ki je bil včasih sam in edini, potem pa se je odpravil v delavnico, kjer je spoznal Tona, ki izdeluje modro svetlobo, ki prihaja iz njegovega kristala. Poleg Tona so tu še drugi delavci. Od vseh Onka najbolj pritegne Ton, ki je širil največ svetlobe in je bil najbolj izkušen, poleg tega je imel tudi posebno vozilo, ki ga ni mogel imeti vsak. Ton je vabil Onka v svoj dom. Med njima začne rasti globlje čustvo, ki se ga mladi Onk še ne zaveda dobro, izkušeni Ton pa se ga boji. Med njima pride do združitve. V četrtem poglavju spoznamo Tara. Med Tarom in Onkom se vname boj za Tonovo ljubezen in naklonjenost. Tar pomisli, da bi ubil Onka, vendar se potem odloči, da si bo priboril

ljubezen drugih in s tem v Tonu vzbudil ljubosumje. Ton ga spregleda, vendar Tar ne popusti in skuša Tona pridobiti s svojimi mislimi in besedami. Ton se razjezi in vrne k Onku. Tar skuša Onka odtegniti Tonovi ljubezni. Onk je žalosten, užaljen in skuša Tona ponižati in se mu maščevati. Zavrže Tonovo ljubezen in sreča Tara, ki hoče njegovo zavrženo Tonovo ljubezen, ki pa je ni več. Tar in Onk se združita skupaj. Ton skuša poiskati Onka. Peto poglavje se odvija na drugem planetu, imenovanem Kvarta, kamor sta prišla Onk in Tar. Za njima pride tudi Ton. Onk še vedno čuti nekaj ljubezni do Tona, pa tudi do Tara. Vezi v trikotniku se še bolj zapletejo in vsi skupaj odidejo s planeta in se vrnejo v prejšnje življenje. V šestem poglavju nastopi Buur, ki je tujec. Iz ljubezni med Onkom in Buurom se rodi Vak, ki je drugačen, je pevec, poet. Zdaj si vsi želijo Buurove ljubezni. Med njimi prihaja do sovraštva in nasprotij. Ton zapusti Kvarto, z njim gresta še Tar in Onk. Vsak ostane sam. Onk nadaljuje Vakovo petje. Zgodba se vrne na začetek v prvo poglavje.

5.2.3 Podatki o delu in zunanja zgradba

Zbirka novel *Sonce sonce sonce* je bila izdana 1972 pri založbi Obzorja v Mariboru in je za tisti čas pomenila pravo revolucionarno spremembo v načinu pisanja. Ponatis je izšel leta 2007 pri Študentski založbi v Ljubljani, v knjižni zbirki Beletrina, ker »bi moral biti ta vrhunski klasični tekst vedno na razpolago bralcem«, kot piše na ovitku knjige. Zbirka vsebuje sedem novel, oz. sedem sonc, med katerimi prva, Kvinta kvarta, vsebuje homoerotične elemente. Omenjena novela je dolga 45 strani in vsebuje sedem nenaslovljenih oštevilčenih poglavij. Pri tem ne govorimo o noveli v klasičnem smislu, z njenimi tradicionalnimi sestavinami in obliko. Knjigi je dodana spremna beseda, v kateri so svoje mnenje izrazili Braco Rotar, Dimitrij Rupel, Rudi Šeligo in Tomaž Šalamun, ki je Marka Švabiča v enem stavku označil za največjega slovenskega pisatelja.

5.2.4 Analiza

Literarni čas in prostor

Zgodba se odvija v nedoločljivem času in prostoru, v imaginarnem svetu, ki bi lahko bilo onostranstvo. Gre za fantastično pripoved z bitji, ki niso sociološko in biološko določena.

Pripovedovalec

Pripovedovalec je tretjeosebni. Način pripovedovanja je nenavaden; pisanje je moderno, mnogo je poigravanja z jezikom in kršenja tradicionalnih form. V pripovedi se prepletajo elementi sarkazma, groteske, ironije, fantastike.

Slog

Struktura je odprta, pomen neulovljiv in na prvi pogled nejasen. Značilna za Švabičovo pisanje je stilna inovacija. Pisanje je podvrženo igri in zadovoljstvu, ki ga spodbuja in vzdržuje beseda v svojih zvezah in kombinacijah:

»V prvih časih je bil samo le Onk. To je bilo veliko časa. Bil je samo le Onk in razen Onka ni bilo nikogar drugega, ki bi tudi bil, tako da je bil samo le Onk in ni bilo nikogar drugega, ki bi bil tudi. Bil pa je sam. Razen Onka tedaj ni bilo nikogar in ničesar, Onk pa je bil sam v svojem času.« (Švabič 2007: 18)

Literarne osebe in razmerja med njimi

V pripovedi nastopa pet literarnih oseb z nenavadnimi imeni: Onk, Ton, Tar, Buur in Vak. V ospredju je ljubezenski trikotnik med tremi osebami moškega spola, med Onkom, Tonom in Tarom, iz česar izvirajo napetosti.

Že na začetku izvemo da se med dvema junakoma, med Onkom in Tarom plete ljubezen: »Veliko je ljubezni v meni, tebe nočem izgubiti za nobeno stvar na svetu.« (Švabič 2007: 18) Vendar je bralcu vse nejasno, ker dogajanje poseže v sredino (in medias res). Pripoved se pravzaprav prične od začetka šele v tretjem poglavju. Tu je opisana ljubezen med Onkom in Tarom. Slednjega Onk spozna v delavnici, kjer izdeluje modro svetlobo, ki je nekakšen sinonim za modrost. Tar mu je bil neprimerno lepši in sijajnejši med vsemi delavci: »Prišel je zdaj in ga spoznal in pričel ljubiti bolj kakor druge delavce« (Švabič 2007: 19) Kot mlad in neizkušen je Onk opazil, da je Ton najmodrejši med vsemi, da izdeluje največ svetlobe. Nato je enkrat prisedel k Tonu in potem vedno večkrat. Njegova ljubezen do Tona se razvija, nekoč ga vpraša: »"Ton, kaj pomeni to, ko jaz čutim, da v tem obdobju spanja ne bom mogel zatisniti očesa?"« (Švabič 2007: 19) V vsej svoji ljubezni mu je pripravljen podariti svojo modro svetlobo: »Kaj pomeni, da ti podarim vso svojo mojo modro svetlobo, če ti je le malo do nje.../.../ Onk! Razumem te, vendar ne smeš tako...« (Švabič 2007: 22) Ob Tonu se Onk ničesar ne boji, tudi tistega ne, česar se je sicer

bal. Ko ga Ton objame, čuti, da je objem nekaj »sem sodečega«. (Švabič 2007: 22) Ko se peljeta s Tonovim vozilom, zapeljeta s ceste in Onk je začutil, kako sta se »docela in brez slehernega vmesja združila, ko sta si delila vsako najskritejšo misel in vse misli, kar jih je bilo«. (Švabič 2007:22)

V njun svet vdre Tar in s tem nastane ljubezenski trikotnik, ki povzroči napetosti v odnosih med liki. Tar je zaljubljen v Tona; Onk mu stoji na poti do njega in je vzrok njegove neuslišane ljubezni. Zato se mu porodi misel, da bi ga ubil: »Ne vidi si pomagati drugače, kot da naredi, da Onka preneha biti.« (Švabič 2007:23) Kasneje to misel opusti. Tar nadleguje Tona, dokler se ta ne razjezi: »Lump. Kaj si le predstavljaš! Ti misliš, da bi kapljo svoje ljubezni dal temu, ki želi sejati smrt in veliko zlo po svetu.« (Švabič 2007: 26) Tar brani svojo ljubezen do Onka: »Jaz ljubim Onka in veliko časov je bilo, ko sem čakal le nanj. Preveč hudo sem trpel, da bi razmetal zdaj, kar je naposled lépo.« (Švabič 2007: 26) Tar je prikazan kot negativen lik, ki je posegel v ljubezen med Onkom in Tonom. Ko sprevidi, da ne bo dosegel Tonove ljubezni, se odloči, da mu bo vzel Onkovo ljubezen. S tem trenutkom ni več svetlobe, ker je Tarovo delo temno delo. Na koncu mu uspe, saj si Onka pridobi na svojo stran in v njem vzbudi željo po maščevanju nad Tonom. »Ton izdeluje svetlobo in postaja nemiren vse bolj, ko se ozira po drugih omizjih, a nikjer ni videti ljubega mu Onka in Onka le ni in ga ne mara biti.« (Švabič 2007: 31) Vezi med njimi se vse bolj zapletajo, saj Onk ni prepričan glede svojih čustev.

Onk in Ton sta lika čiste ljubezni, ki se ljubita, pobliže spoznavata in se nahajata v močno zamegljenem moškem svetu znanstvene fantastike. Ko v njuno razmerje vdre tretji, ga skušata pregnati kot pravega negativca. Njuna ljubezen obstaja na neki višji, psihični, miselni, nadčutni ravni. Ljubezen med istospolnima osebama v pripovedi ne vzbuja občutka nenavadnosti, ker so vsi med seboj enaki, istega spola, in tako ljubezen vsi že od nekdaj doživljajo. Šele prihod Buura sproži nenavadnost, kajti on je drugačen. Je »tujec, je prezgodnja znanivka novih delavcev, je pričetnik tujih, bolnih rodov.« (Švabič 2007: 38) Sklepamo lahko, da je drugačen, ker je ženska: »Imel je nenavadno dolge lase, svetlo in gladko lice, majhno in oblo telo, prsi kot za pest veliki beli obli.« (Švabič 2007: 39) Zato je Vak, ki se je rodil iz drugačne ljubezni (ljubezni med moškim in žensko), drugačen, je pevec in poet.

5.3 PAVLE ZIDAR: *DOLENJSKI HAMLET* (1976)

5.3.1 Avtor

Pisatelj in pesnik Pavle Zidar (s pravim imenom Zdravko Slamnik) je bil rojen leta 1932 v Slovenskem Javorniku. 1953 je končal učiteljsiše v Ljubljani, služboval kot učitelj na Dolenjskem in v Piranu. Od 1965 je bil svobodni književnik. Ustvaril je obsežen opus več kot 80 samostojnih knjig, zvečine novel in romanov, pripovedi za otroke, pesmi in radijskih iger; v časopisju je objavljajal pesmi in esejistične članke z aktualnimi poantami. 1987 je prejel Prešernovo nagrado. Umril je leta 1992 v Ljubljani.

5.3.2 Zgodba

Roman se prične s prihodom profesorja in dramatika Hanibala Ostroogarja v mesto Božjeglava na Dolenjskem, da bi nastopil službo učitelja na tamkajšnji gimnaziji. Ob prihodu mu Ciril pokaže pot do stanovanja. Že prvi dan se seznanj s sosedo, študentko Pavlo, ki ga hoče zapeljati, in njeno umirajočo babico. Božjeglavci od njega pričakujejo, da bo učil otroke slovenščino. Toda uprava gimnazije izve za njegove različne težave v prejšnjih službah, imajo ga za družbeno nesprejemljivega, za homoseksualca, Žida, mračnega človeka, netaleiranega literata, ki je bil v obravnavan različnih preiskavah, dobival opomine, in prihaja z nazoni, ki so tuji obstoječi stvarnosti. O njem imajo poročilo dolgo 22 strani. Od nekaj povsod velja za nekoga, ki je vsega kriv. Izvemo, da je imel težavno mladost (slabe družinske razmere, materina smrt, spoznanje, zakaj mu je mati branila stike z očetom). V Božjeglavi se družj s tamkajšnjo mladino, skupino literatov, ki ga že nestrpno pričakuje in ugiba, kakšen človek je. Med njimi so ravnateljeva hči Jasna, njeni prijateljici Hilda in Vijolica ter pesnika in brata Lado in Fran. Nekoč na izletu na Goro sedmerih žalosti zaigrajo prizor iz Hamleta. Od njih izve vse o razmerah na šoli in o ljudeh v kraju. Nekoč se z mladimi sestane v zidanici, kjer razpravljajo o poeziji in pesnikih, o njihovih usodah in idejah, se napijejo vina, dokler Hanibal ne obleži. Potem ga slečejo, spečega odnesejo na senik in pustijo tam. Sprašujejo se, kako bo naslednji dan dogodek odmeval po Božjeglavi.

5.3.3 Podatki o romanu in zunanja zgradba

Roman je bil izdan 1976 pri založbi Lipa v Kopru. Obsega 319 strani, razdeljen je na poglavja, ki niso naslovljena, ampak le oštevilčena. Pred začetkom pripovedi stoji nekaj Voduškovih verzov. Na notranji strani ovitka je zapisan kratek povzetek zgodbe romana.

5.3.4 Analiza

Literarni kraj

Zgodba se zgodi v Božjeglavi na Dolenjskem, v nekaj dneh.

Pripovedovalec

Pripovedovalec je tretjeosebni, z izjemo Hanibalovih dnevniških zapisov, kjer je prvoosebni.

Jezik

Jezik je knjižni.

Literarne osebe in razmerja med njimi

Literarne osebe Zidarjevega romana določa erotika. Glavna literarna oseba v romanu je triinštiridesetletni profesor in dramatik Hanibal Ostroogar, ki je tudi naslovna oseba, poimenovana Dolenjski Hamlet. Že v drugem poglavju izvemo za njegova homoseksualna nagnjenja, ko je ob prihodu v Božjeglavo vprašal mimoidočega fanta, za katerega pozneje izvemo, da je Ciril, kje je Zoretova 11, kjer ima stanovanje. Ko prispeta na cilj, se mu zahvali in se želi posloviti: «Prvi večer v tem mestecu si ni želel zbuditi poželenja po mladcih. Za to bo več ko dovolj priložnosti.» (Zidar 1976: 14) Čeprav si prizna, da je »primerno bitje za prijem.« (Zidar 1976: 14) Prav tako opazi, da se tudi fant zanima zanj: »V njegovem glasu in pozi je bila govornica telesa, s katero mu je sporočal nekaj nenavadnega. Fant želi biti osvojen.« (Zidar 1976: 14) Hanibal kljub vsemu zatre svojo željo po zblizanju, ki je obojestranska. Ciril je navdušen, ker profesor tudi piše, tako kot on, o čemer se bosta v prihodnje lahko pogovarjala, ko se bosta srečala.

»Hanibal je bil pri svojih triinštiridesetih samskih letih tako zapeljiv s svojo vitkostjo, rahlo obelejnimi zalisci, umirjenim nastopom v gibanju in glasu, da je vse ženske presunjal,« (Zidar 1976: 25) Tudi študentko Pavlo, ki ga zapeljuje že ob njenem prvem srečanju, ko se je nikakor ne more znebiti. Ni mogel imeti razmerja z njo, kajti »čutil je kako skupno čutita moškega in kako ga različno, a vendarle enako potrebujeta.« (Zidar 1976: 30) Ob ženskah se je Hanibal vedno počutil samega. Po njegovem mnenju je bistvenost ženskega erosa prikrito materinstvo, zaradi česar se ženska zanima za moškega.

Meni, da je pravo erotično razmerje med moškim in žensko samo na začetku, medtem ko je njegovo razmerje z moškim brez konca.

Hanibal v obliki dnevniškega zapisa pojasni svojo prvo homoseksualno izkušnjo na avtoštopu. Sedeč tesno drug ob drugem sta se med vožnjo z voznikom pogovarjala. »Njegova roka se me je dotaknila. Srh me je napolnil do ust. /.../ Roka me je vabila k sebi. Ko sem jo pogledal sem občutil zame pripravljeno naročje./.../Čutil sem potrebo, da bi se ga dotaknil./.../Še nikoli doslej me ni kdo tako prevzel, da bi čutil telesno, kako si me želi. In tudi jaz njega.« (Zidar 1976: 150 – 152) Z neznanim moškim Hanibala doživi prvi spolni odnos. Po koncu razmišlja, da ni nikoli mislil, da je nagnjen k temu. Voznik mu odgovori, »da je z vsakim na začetku tako. Nihče ne misli, da je to tudi on, ko pa to je, je prepozno, da to ne bi bil več.« (Zidar 1976: 157) Prva Hanibalova homoerotična izkušnja je plastično in živo prikazana.

Profesorjevo homoseksualno nagnjenje je moč utemeljiti v njegovi preteklosti, konkretnije v slabih družinskih razmerah, ki so razloženi v dnevniškem zapisu. Ob srečanju z očetom po dolgih letih mu je le-ta razkril, zakaj je mati odtujila otroka očetu in mu prepovedovala stike z njim. Kot žena se je izmikala vsakršnim spolnim stikom s svojim možem, ki si je zato poiskal drugo žensko, kar mu je neznansko zamerila. Hanibal je vseskozi hrepenel po očetu. Šele po mamini smrti se je imel priložnost zblížati z njim. Obenem mu je mati pomenila vse in je ni hotel prizadeti, ob drugi ženski pa bi jo varal, kar je lahko vzrok, da nikoli ni imel razmerij z ženskami.

Hanibala njegovo spolno nagnjenje vseskozi miselno obremenjuje. Še posebej ga moti, da kamorkoli pride, v naprej vedo vse o njem, da mora nenehno bežati pred sodbo, ki se že osemnajst let glasi enako, a ji nikoli ne uide. Ko se je prišel prijaviti za službo in povedal, kdo je, je tajnica potrdila »aha«. Ta glas, pravi, ki ga poslušša že osemnajst let po občinskih in drugih uradih, je sodba nad njim. Je opomin njegovi homoerotski naravi, da je v prekršku z družbeno moralno in družbo sploh.

O njegovem nagnjenju razpravljajo tudi mladi, ko izvedo zanj. Hilda meni, da je pederastija iztirjena, nemoralna, medtem ko ga Franek zagovarja. Pravi, da se homoerotstvo ne datira od Ostroogarja dalje, pač pa je staro ko svet. »Čutiš nagnjenje do fanta, pa konec. Kaj moreš. Njegov erotični nagib je drugačen.« (Zidar 1976: 76)

Odnos do homoseksualnosti

V romanu *Dolenjski Hamlet* je opaziti odprt, pozitiven, neobremenjen avtorjev odnos do homoseksualnosti. Za samo poimenovanje le-te in s tem povezanega uporablja več različnih izrazov: pederastija, homoerotstvo, homoerotika, peder, pederast, homoseksualec.

Brane Mozetič meni, da je v slovenski homoerotični literaturi šele Pavle Zidar naredil nekaj korakov naprej. Okolica dokaj liberalno spregovori o pederastiji, homoseksualni junak pa je celo učitelj in »znan« literat, s čimer Zidar uvede v slovensko literaturo lik slovenskega homoseksualnega umetnika. Opis njegove izkušnje je prvič konkreten in pozitiven, govor ni zamegljen, seks ni grešen ne umazan, junak ne beži pred njim, prav tako je partner kot drugi homoseksualni lik naslikan kot lepo, svetlo, božansko in obenem seksualno bitje (Mozetič 2001: 375).

5.4. VITAN MAL: *ZA METULJEM ŠE ROK* (1976)

5.4.1 Avtor

Pisatelj Vitan Mal se rodila leta 1946 v Ljubljani. Študiral je slavistiko in knjižničarstvo na Pedagoški akademiji v Ljubljani; 1970 se je zaposlil kot filmski snemalec pri RTV Ljubljana, od 1980 je bil urednik otroškega govornega programa na Radiu Slovenija. Osrednja tematika njegovega pripovedništva je svet mestnih otrok in mladostnikov, njihova doživetja v družinskem krogu in prigode z vrstniki (*Ime mi je Tomaž*, 1972; *Roki Rok*, 1976; *Vanda*, 1982; *Baronov mlajši brat*, 1985) ali z živalskimi sopotniki (*Teci, teci, kuža moj*, 1975). Sodoben mestni otrok je glavni lik literariziranega prikaza zgodovine Slovencev (*Tod žive Slovenci*, 1986). Po svojih besedilih je z režiserjem J. Kavčičem napisal scenarij za film *Sreča na vrhovi* (1976), s Tugom Štiglicem pa za film *Poletje v školjki* (1985). Izdal je strokovni priročnik za mlade snemalce in fotografe *Tretje oko* (1979). Besedila za odrasle (*Ganimed in drugi*, *Za metuljem še Rok*, *Nedokončana zgodba*) je namenil ozkemu krogu bralcev, saj se v njih dotika raziskovanja zapletenega polja erotike. Zaradi fotografiranja golih dečkov je bil obtožen in obsojen na zaporno kazen.

5.4.2 Zgodba

Za metuljem še Rok je zbirka dveh novel; prve, z istoimenskim naslovom, in druge, *Srečno novo leto*.

Za metuljem še Rok je Filipova pripoved o spominih na njegovo mladostniško obdobje in o dogajanjih v sedanosti. Kot otrok je odraščal pri stricu in njegovi ženi, ki nista mogla imeti otrok. Babica in dedek sta mu že zgodaj umrla, očeta ni poznal, mama pa mu je nenehoma kupovala igrače, čeprav ni imela časa zanj in ni smel k njej domov. Za štirinajsti rojstni dan ga je starejši bratranec Erik odpeljal k starejši gospe, s katero se bosta igrala čudovite igre, saj pozna pravljice o Janku in Metki in še mnogo drugih. Izkaže se, da gospa, kot jo vseskozi imenuje Filip, zapeljuje mlade fante. V ospredju je njegovo prijateljevanje z Rokom, dvanajstletnim fantom, ki ga je povsem prevzel. Odkar ga je prvič videl, ga zasleduje in skuša izvedeti, kdo je. Ugotovi, da stanuje pri »njegovi gospe«. Kljub njej se vse bolj zblizujeta, nekega poletja se skupaj odpravita na počitnice na morje. Takrat Filip razmišlja, da bi od gospe pridobil nekaj denarja z grožnjo, da bo javnost izvedela podrobnosti, ki ji niso v čast in ponos. Nekega jutra Rok izgine. Napiše listek, da se je odpravil h gospe, da bi se pogovorila na štiri oči, da bi dobil denar za njuno srečo. Filip iz časopisa izve, da je iz neprevidnosti, ker se mu je tako mudilo, skočil pod avto in umrl. To ga zelo potre in na koncu stori samomor.

Srečno novo leto je pripoved neimenovanega pripovedovalca o njegovi ljubezni do mlajšega dečka. Vzporedno teče zgodba o pripovedovalčevem znancu, učitelju, ki spolno nadleguje svoje učence in je zato obsojen na štiri mesece zapora, zaradi česar na koncu stori samomor.

5.4.3 Podatki o delu in zunanja zgradba

Noveli sta izšli v samozaložbi leta 1976. Prva obsega 32, druga 20 strani. Na začetku knjižice stojita oceni, ki sta jih napisala Herman Vogel in Andrej Hieng. V nadaljevanju avtor na hudomušen način podaja navodila za uporabo, kjer govori o sestavi, lastnostih in delovanju besedila, o indikacijah, stranskih pojavih in kontraindikacijah ter o doziranju. Prva novela je razdeljena na odstavke, ki so naslovljeni, poleg naslova v oklepaju je označen čas dogajanja: danes, pred šestimi leti, pred letom dni itd. Le pri odstavku z

naslovom Rok je čas dogajanja »vedno«. Na začetku pripovedi stoji zapis nekega grškega misleca: »Ljubiti dečka, to je dokaz, da ste pravi moški...Žal pa to ljubezen lahko občutijo samo veliki filozofi.« Druga novela je razdeljena na odstavke, ki so oštevilčeni.

5.4.3 Analiza

1. novela

Literarni kraj in čas

Zgodba se dogaja v Beogradu in Ljubljani, kar sklepamo iz avtorjeve navedbe na začetku pisanja, ne pa neposredno iz besedila. Enako velja za čas dogajanja (1970/1974).

Pripovedovalec

V prvi noveli je pripovedovalec prvoosebni, izvemo, da mu je ime Filip. Pripoved iz sedanjosti se prepleta z analitičnimi vložki. Z njimi avtor pojasnjuje dogodke iz preteklosti, ki so posledica trenutnega stanja.

Jezik

Jezik je knjižni, z nekaterimi bolj grobimi besedami, kot se izrazi avtor na začetku (fuk, moška ščijeta, prekleta). Pojavi se eno poimenovanje za homoseksualca, in sicer peder.

Literarne osebe in razmerja med njimi

Zgodba se začne po nekem pogrebu. Šele na koncu nam je jasno, da je bil to Rokov pogreb, in celotna zgodba se smiselno zaokroži. Sledi podrobnejši opis Rokove zunanosti kot nečesa zelo lepega:

»Dolgi, fantovsko razkuštrani lasje pšenične barve, privihan nos, posut z nekaj pegicami, ljubki jamici na licih ob nasmešku, ki ne napoveduje nič slabega., poudarjena, a lepo zaobljena brada, tanek vrat in tako naprej. Tvoje oči so nekaj posebnega. Rjave, velike, vedno vlažne, a klub temu bistre, napolnjene z nekim notranjim ognjem, katerega skrivaš v sebi, ki od časa do časa privre na dan v obliki nekontroliranih gibov, neartikuliranih vzklikov, skratka potez, ki te dvigajo nad lepoto odraslih bitij in te približujejo prvotni naravi.« (Mal 1976: 3)

Tako bralec že na prvi strani ugotovi posebno razmerje pripovedovalca do Roka, njegovo naklonjenost. Ne vemo natančno, koliko je Filip star, vendar si lahko mislimo, da precej več od Roka, ki je s svojimi dvanajstimi leti še otrok. To tudi večkrat poudari: »Ljubila sva

morje zjutraj, morje čez dan in morje ponoči (čeprav bi morali takšni mulci kot ti že zdavnaj spati!).« (Mal 1976: 27) Kljub temu bralec ne dobi občutka, da je ta odnos pedofilski, ker prihaja naklonjenost z obeh strani. Morda z Rokove strani tudi hvaležnost.

Ljubezen med Filipom in Rokom se razvija od prvega srečanja do skupnih počitnic. Pripovedovalec jasno pove, da mu ni mar drugih žensk, da ga zanima le Rok: »Ženskega mesa sem imel že čez dan polno glavo. K vragu njihove mesnate riti, viseče dojke in zapeljivi, preračunljivi pogledi!« (Mal 1976: 28) Njun odnos je opisan je kot nekaj lepega, kar v njima vzbuja občutek sreče: »Luči v sobi nisva prižigala. Kar v mesečini sva zlezla pod rjuhi. Pogledal si me s tistimi svojimi toplimi očmi. Ponovil si izraz hvaležnosti kot takrat, ko sva ležala na skalah. Lepo mi je, pa reci, kar hočeš!« (Mal 1976: 29)

Pomembno vlogo v zgodbi ima »gospa«, ki usodno vpliva na Filipovo življenje. Z njo doživi prvo in edino heteroseksualno izkušnjo in zaradi nje njegova največja ljubezen na koncu umre, sam pa stori samomor. S tem zgodba dobi tragičen konec. Filip se počuti krivega za Rokov smrt: »Kriv sem, Rok!« (Mal 1976: 3) Ne prenese misli na to, da ga ni več, njuna ljubezen se mu zdi nekaj najlepšega, kar je v življenju doživel. »Najina ljubezen je bila čista kot solza. /.../ Prelepo ne traja dolgo, drugače ne bi zajel in občutil vse lepote.« (Mal 1976: 33)

2. novela

Tudi ta novela je povsem homoerotična, še bolj kot prva, ker ne vsebuje opisov heteroseksualnih razmerij.

Literarni čas in kraj

V drugi pripovedi, z naslovom *Srečno novo leto*, se sintetična tehnika menjava z analitično. Sedanjost v zgodbi se dogaja v Ljubljani okrog Silvestrovega 1974/1975.

Pripovedovalec

Pripovedovalec je prvoosebni, vendar ne izvemo njegovega imena. Tretjeosebna je le pripoved, kjer učitelj spolno nadleguje svojega učenca.

Literarne osebe in razmerja med njimi

Na začetku nam avtor predstavi poročenega učitelja, ki občuduje nekega dvanajstletnega učenca: »Ko je med klopmi zagledal NJEGA, se je v trenutku zaljubil v njegovo ljubko telo, vse belo in mlečno, zaljubil se je v njegov glas, zaljubil se je v vse, kar je bilo z njim v zvezi.« (Mal 1976: 40) Po pouku ga je večkrat poklical k sebi, pod različnimi pretvezami, in ga občudoval. V njem je rasla tiha želja po telesnem zblizanju. Plastično je opisan pedofilski odnos učitelja do učenca (»Z roko mu je dvignil mikico, da je laže občudoval zaključek nog v razmeroma širokih bokih. Na hlebčka tam zadaj si še pomisliti ni upal, samo z dlanjo je šel prek njih. "Moj bog, kakšno lepoto je ustvarila narava!" Komaj se je zadrževal, da ni šel dlje.« (Mal 1976: 42)), ki je na koncu kaznovan. Njegova dejanja ga obremenjujejo v tolikšni meri, da stori samomor: »Z odhodom bom poskušal poravnati krivico, ki sem jo prizadejal.« (Mal 1976: 50) Kasneje izvemo, da sta bila učitelj in njegova žena tesna pripovedovalčeva prijatelja, kot nekakšna njegova družina, ki je ni imel.

Vzporedno s to zgodbo teče pripoved o pripovedovalčevem občudovanju nekega dečka, ki ga zopet poimenuje Rok. Na njem občuduje njegov nežni obraz, lepe lase in oči. Ob neki priložnosti, ko se pozimi skupaj sankata, izrabi vsako priložnost, da se ga na nevsiljiv način dotakne. Njuna zgodba se ne razvija. Pripovedovalec odkrije, kje je doma in na predvečer Silvestrovega se odpravi v telefonsko govorilnico, ki stoji pred njegovim domom, da bi poklical, vendar tega ne stori, ampak samo opazuje dogajanje pred hišo in si zamišlja, kako bi stvar izpeljal. Ob tem zamudi silvestrovanje pri učiteljevi ženi, ki ga je povabila in potem močno užaljena priseže, da je bilo to njuno zadnje Silvestrovo.

Odnos do homoseksualnosti

Pri Malu gre za eno redkih izrazitejših homoerotičnih pisav. Opisi so nazorni, sproščeni, opaziti je avtorjev pozitivne odnos do tematike homoseksualnosti. Vendar se razmerja med istospolnimi osebami ne iztečejo v srečen konec. Herman Vogel meni, da je avtor s snovjo, ki ostaja še vedno mladostniška, prerasel mladostniško dobo. V izbiri tematike je Vitan Mal drzen, poleg tega pa neposreden in neponarejen v izrazu. V svetu otroštva in mladosti razkriva najbolj skrite vzgibe, tiste zamolčane prvine, za katere rajši ne bi vedeli. Motiv v obeh pripovedih je nenavaden, če že ne kočljiv. Andrej Hieng meni, da se bralcu vsiljuje občutek, da ima opravka z literaturo, ki se zavestno odreka vsakršni zavori. Noveli zaradi

neskladja med sugestivnostjo doživetja in klišejske pisave označi za nekaj, kar je le obet za bodočnost, napoved zanimive pisateljske osebnosti.

Vitan Mal je v nekem intervjuju za revijo *Revolver* dejal, daje knjigo ponujal več založbam, vendar so mu rokopis po daljšem razmišljanju vrnil. Ne zato, ker bi bilo besedilo slabo napisano, ampak zato, ker je bila to takrat še tabu tema. Zato je knjižico sam financiral, natisnili pa so jo v tiskarni RTV. V sedemdesetih letih je veljalo mnenje, da izhajajo v samozaložbi samo neuspešna besedila, zato je imel težave s prodajo, pa tudi odzivi kritike niso bili najboljši. Vendar je bila reakcija naključnih bralcev izjemno vzpodbudna.

5.5 MARJETKA JERŠEK: *TEDEN DNI DO POLNE LUNE* (1988)

5.5.1 Avtor

Pisateljica Marjetka Jeršek je po izobrazbi diplomirana politologinja mednarodne usmeritve, vendar se že vse življenje ukvarja predvsem s pisanjem knjig. Že 13 let ima status svobodne umetnice. Veliko slika (imela je tri razstave), riše (predvsem vilinske risbe), vodi delavnice kreativnega pisanja in raziskuje vzporedne svetove drugih razsežnosti. Piše novinarske članke za revijo *Naša žena* in za *Astronovice* (priloga *Slovenskih novic*). Živi in dela v Ljubljani.

Bibliografija: roman *Teden dni do polne Lune* (1988), sanjski roman *Smaragdno mesto* (1991), kratke zgodbe *Kariatidino srce* (1992), knjiga poezije *Vetru sprememb* (1995), priročnik komunikacije in kreativnega pisanja *Svet čarovnije besed* (1996), keltska legenda o večni ljubezni in intuiciji *Akvamarinski prehod* (1997), zbirka štirih priročnikov z naslovom *Ariadna* (2001) (*V objemu povezav, Knjiga urokov, Elikvir, Energija videnja*).

5.5.2 Zgodba

Tisa in Darja sta študentki v Ljubljani in prijateljici, ki doživljata vsak svojo ljubezensko zgodbo. Darja Tisi vedno poroča o svojih pripetljajih, ki so se ji zgodili. Njuno življenje se vrti okrog dogodkov na ljubljanski alternativni sceni. Pohajata od ene pivske postojanke do druge, brez posebnih življenjskih ciljev. Večkrat obiščeta alternativno diskoteko K4,

diskoteko Turist, sodelujeta v Društvu slovenskih pisateljev, kjer Tisa na literarnem večeru s svojo poezijo šokira občinstvo, obiščeta otvoritev neke razstave v galeriji Škuc, odpravita se tudi v klub Lilit, ki je znani klub ljubljanskih lezbijk. Tisi je všeč Vito, dokler ne spozna da sploh ni zaljubljena vanj, Darja si zaradi Braneta poskuša vzeti življenje. Družita se z lezbijkami in homoseksualci iz kluba K4. Proti koncu Tisa odide na Bled, kjer so ji ponudili vodenje angleških turistov. Dve leti kasneje Tisa in Darja srečata na nekem koncertu. Darja je končala študij in dela kot novinarka. Tisa piše zgodbe in spozna Tima, ki ji je zelo všeč. Alternativa izzveni v posamezne alternativne drobce.

5.5.3 Podatki o romanu in zunanja zgradba

Roman *Teden dni do polne lune* je po predhodnih revialnih objavah izšel leta 1988 pri Mladinski knjigi v Ljubljani, v zbirki Žamet, v nakladi 2500 izvodov. Knjiga je jasneje začrtala programski in vsebinski profil nove knjižne zbirke Žamet, ki naj bi bila zbirka mehkega, elegantnega in bizarnega blaga slovenske literature, vseh barv in prepričanj, lahkotna in voljna tkanina slovenskega jezika. Roman je zapisan v obliki dnevnika, na 155 straneh; vsebuje osem poglavij oz. osem dni (od sobote do sobote), deveto poglavje pa je epilog k zgodbi. Vsako poglavje je podnaslovljeno, npr. SOBOTA (s prejšnjim petkom).

5.5.4 Analiza

Literarni kraj in čas

Zgodba se dogaja v Ljubljani, na začetku 80. let prejšnjega stoletja, in traja en teden. Epilog se odvija po dveh letih. Tehnika pisanja je sintetična, le v epilogu literarni osebi retrospektivno kramljata o dobrih starih časih.

Pripovedovalec

Pripovedovalec je prvoosebni, roman ima obliko dnevnika, ki zaradi mnogih dialogov nima klasične oblike.

Jezik

Uporabljen je knjižni jezik, v dialogih pa predvsem sleng, pri čemer je močan vpliv angleškega jezika.

Literarne osebe

Glavni osebi sta Tisa in Darja, ki se družita tudi s homoseksualci.

V romanu *Teden dni do polne lune* se pojavi opis diskoteke za geje:

»Zaradi vse močnejšega naliva sem se odločila, da grem kljub vsemu v K4, v gay disco. Na poti tja sem srečala dva lepotca. Prav prizadevno sta se objemala pod eno ozko črno marelo. Tudi onadva sta vrgla korake v klet K4. Sama pri sebi sem se jezila, ker se je vse prevečkrat izkazalo, da so vsi dečki, ki kolikor toliko dobro izgledajo, pedri. /.../ Vstopila sem se – silno pogumno – pred debelim buzerantom, ki je ob sobotah zmerom stregel pri šanku in naročila. Postavila sem se na ključno pozicijo, od koder sem imela vsaj približno dober razgled. Tako sem opazila kar nekaj starih znancev, Ksenijo in Gordano (ki je bila precej grda lezbijka). /.../ Nekaj mladih pobarvanih pedrčkov se je nespretno motovilo po hodniku in cvililo z visokim falzetom. Dva že malo bolj izkušena sta se nalizavala zraven videa. Manjši izmed njiju je imel totalno pogrizen vrat, naravnost prepleska je bil s temno vijoličastimi fleki.« (Jeršek 1988: 17 – 19)

Ob drugi priložnosti se Tisa in Darja odpravita v Lilit klub, ki je diskoteka za lezbijke:

»Zdelo se je skorajda neresnično – K4, prepoln najrazličnejših žensk, deklic, punčk, pičk, babnic, alternativk, frikic, lezbijk, sufražetk, feministk, možač, etc. "Brezupno!" sem zastokala. "Tukaj že ne bom spoznala princa svojih sanj!" /.../ Darja je pokazala na dve strahotno grdi lezbijki, ki sta se poljubljali pod zvočnikom. Grabili sta z rokami druga po drugi in sta bili očitno že na tričetrt v ekstazi. Obe sta imeli kratko pristrizeni lase, čisto po moško, zato sem ju prvi hip imela za buzeranta. "Zakaj morajo bit vse lezbijke tako blazno grde", sem retorično pripomnila, toda Darja mi je vseeno odvrnila: "Sej niso", se ni strinjala, potem pa se je vmešala še Gordana: "Druga drugi sta že všeč, brez skrbi". "Točno", sam zamrmrala in se zamislila v neke postulate o pojmovanju estetike pri lezbijkah. Iz zvočnikov je veselo izbruhnila muzika in prva dva para lezbijk sta se že pogumno zavrtela po plesišču. /.../ "Ne zdržim več. Grem domov," sem sklenila in se pričela prebijati skozi množico ženskih teles proti izhodu. "Nikol več ne pridem u noben pofukan Lilit klub!" sem rekla neki lezbijki, ki me je taktično spraševala, koliko je ura in če imam mogoče kakšen cigaret. "Sicer maš pa sama uro na roki," sem jo nadrla, ona pa me zgrabila za levico in me pričela božati, rekoč: "Že, ampak ti imaš lepšo." Zaradi precejšnje količine popite tekočine sem morala na WC, kjer sta me takoj začeli osvajati

dve lezbijki. Poskušali sta me prepričati, naj se skupaj z njima zaprem k eni izmed straniščnih školjk. Razume se, da sem ponudbo odklonila.« (Jeršek 1988: 63 – 67)

Odnos do homoseksualnosti

V pričujočem delu se opis alternativne scene v slovenski literaturi pojavi prvič, prav tako opis diskoteke za geje in lezbijke. Odnos pripovedovalke do homoseksualnosti se zdi bolj negativen kot pozitiven. To opazimo že pri poimenovanju istospolnih oseb – peder, pederček, buzerant, buzi. Tudi odnos obeh glavnih oseb do njih ni pozitiven. Tako lezbijke kot geji se jima zdita osebe z grdo zunanostjo. Darji se zdijo lezbijke dolgočasne, nezanimive, kot da jim nekaj manjka. Po obisku Lilit kluba, kamor prideta zaradi gole radovednosti, obe ugotovita, da sama ženska družba zanju ni primerna, čeprav v nekem trenutku Tisa najde Darjo med poljubljanjem z žensko. Po odhodu domov Darja razmišlja: »Kdo bi vedu, kolk normalnih pičk postane lezbijk sam zato, ker enostavno ne najdejo nobenega primerne tipa. Sicer pa je očitno, da je zdej zlo moderen bit lezbijka.« (Jeršek 1988: 70)

5.6 MARJAN ROŽANC: *LECTIO DIVINA* (1988)

5.6.1 Avtor

Pripovednik, dramatik in esejist Marjan Rožanc se je rodil v Ljubljani leta 1930. Pri štirinajstih letih je postal pomožni delavec v Kartonažni tovarni in kulisarni Opere in Drame SNG v Ljubljani, nato je obiskoval grafično šolo. Med služenjem vojaškega roka so ga 1951 pred vojaškim sodiščem v Beogradu obsodili na tri leta in pol strogega zapora zaradi sovražne propagande. Po vrnitvi se je 1955 zaposlil kot pomožni litografski risar v Mariborski tiskarni, naslednje leto se je po prvih proznih objavah odločil za poklic svobodnega književnika. V letih 1962 – 63 je bil član uredništva *Perspektiv*, nato vodja Odra 57, ki je prenehal delovati spomladi 1964 po izgredu nahujksanih kmetijskih delavcev med premiero njihovega dramskega feljtona *Topla greda*; besedilo je doživelo sodno prepoved. Zaradi esejev, objavljenih v tržaški reviji *Most*, je bil 1968 v Ljubljani obsojen pogojno na dve leti zapora. Med 1969 in 1970 je bil član in sekretar uredništva *Problemov*. Od 1974 do 1981 je delal kot sekretar Zveze športnih društev in direktor

delovne skupnosti Slovan. Umrli je leta 1990 v Ljubljani. Leta 1991 so mu postumno podelili Prešernovo nagrado.

Bibliografija: *Mrtvi in vsi ostali* (1959), *Demon Iva Daneva* (1969), *Zračna puška* (1971), *Slepo oko gospoda Janka* (1972), *Ljubezen* (1979), *Vstajenje mesa* (1980), *Hudodelci* (1981), *Iz krvi in mesa* (1981), *Metulj* (1981), *Roman o knjigah* (1983), *Nebesa* (1984), *Sentimentalni časi* (1985), *Evropa* (1987), *Markov evangelij 1/8* (1987), *Labodova pesem* (1988), *Lectio divina* (1988), *Svoboda in narod* (1988), *Indijanska zima* (1989), *Topla greda* (1989), *Manihejska kronika* (1990), *Umor* (1990), *Brevir* (1991).

5.6.2 Zgodba

Bibliotekar sredi tridesetih let, Filip Ramovž, se po dolgih letih odtujenega odnosa loči od svoje žene Marjete. Odloči se, da bo sebe in usodo poiskal v samostanu. V njem vlada navidezna mirna spokojnost, vendar Filip ne občuti temeljnega religioznega verovanja. Zdi se, da zaprt v okvire krščanske misli ne more funkcionirati. Osamljenost, ki jo je izven samostana skušal prepoditi z zabavo, ga tu začne še bolj preganjati. Samota se začne razkrajati, ko se spoprijatelji s patrom Zenonom, za katerega se sprva zdi, da ga edini razume. Vendar se Zenon, ki si želi človeškega stika, začne v Filipa zaljubljeni in si ga želeti. Njegova homoseksualnost v Filipu povzroči nelagodnost, ko se zaupa drugim patrom, le-ti želijo, da bi dogajanje čimprej potihnilo brez posledic. V navalu nekontroliranega besa Filip fizično napade patra Zenona in ga poškoduje. Po tem dogodku Filip zapusti samostan in se vrne v prejšnje življenje.

5.6.3 Podatki o romanu in zunanja zgradba

Roman *Lectio divina* je bil izdan leta 1988 pri Državni založbi Slovenije v Ljubljani. Obsega 189 strani. Na začetku knjige se avtor zahvaljuje za pouk, ki mu je bil potreben pri tej knjižici, in sicer J. Barreauju, G. Batailleu, D. Fernandezu, J. Genetu, R. Johnsonu, T. Kermaunerju, F. Königu, J. Maritainu in K. G. Reyu. Avtor pove, da so osebe in dogodki v knjižici izmišljeni. Roman je razdeljen na šest poglavij, znotraj teh poglavij so še manjša oštevilčena poglavja.

5.6.4 Analiza

Literarni kraj in čas

Literarni kraj ni znan, dogajanje poteka v kartuzijanskem samostanu. Meniški red kartuzijanov velja za enega med najbolj strogimi kontemplativnimi redovi v katoliški Cerkvi, katerega značilen element je samota. Literarni čas je sedanjik, tehnika pisanja je sintetična, saj se zgodba odvija pred našimi očmi.

Pripovedovalec

Pripovedovalec v romanu je tretjeosebni.

Jezik

Jezik je knjižni.

Literarne osebe in razmerja med njimi

Glavna literarna oseba je petintridesetletni Filip Ramovž, ki se odloči, da bo pustil svoje dotedanje življenje za seboj in se odpravil poiskat smisel v samostan. Ob prihodu ga sprejme magister, ki ga že prvi dan opozori: »Še nekaj je, kar si dobro zapomni! Čustvene vezi med brati v samostanu so zaželeno, morajo pa biti usmerjene k skupnemu čaščenju Boga, ne k čemu drugemu.« (Rožanc 1988: 38) Filip je nad to opombo zelo presenečen in tudi prizadet. Misel, da bi bil homoseksualec, torej da ne bi bil »normalen«, se mu zdi nezaslišana: »Saj menda ne mislite, da sem prišel z ženo narazen zato, ker nisem čisto normalen?« (Rožanc 1988: 38) Magister ga pomiri, vendar je mnenja, da se v samoti včasih v človeku razvijejo lastnosti, za katere prej niti ni slutil, da jih ima.

V samostanu se Filip počuti nekoliko izgubljenega in osamljenega, saj ni dosegel tistega, kar si je želel. Ko je nekoč pater Zenon prisedel in se prostodušno stisnil k njemu, je Filipa razveselil. Vendar se mu je vedno bolj približeval, dokler Filipu njegovo vedenje ni postalo malce neokusno, če ne celo vsiljivo. Mislil si je: »Če je bil pater doslej res tak samotar in sramežljivec, ki je zardeval ob vsaki malenkosti, je najbrž izgubil občutek za mero.« (Rožanc 1988: 121)

Pri večernicah mu Zenon omeni spolnost, ki še vedno ni vključena v krščanstvo. Pokaže mu drobno knjižico in Filip se ob pogledu na »nage moške v najnesramnejših položajih, ki

se celo neženirano ogovarjajo med seboj«, zgrozi. (Rožanc 1988: 123) Potem je pater odšel. Od tedaj za Filipa ta »zahrbtini in prevrtljivi človek ne obstaja več«. (Rožanc 1988: 124) Njegov odnos do patra se popolnoma spremeni. Meni, da je pater grešnik, ki želi v svoj greh zaplesti še njega. Hkrati začuti, da je njegovo nagnjenje nekaj mladostnega, nagnjenje mladih ljudi, ki ga je moral zaradi okolja zatreti. »Svoje sanje je dušil, kot je vedel in znal. Vsako srečanje s sorodnim mladim človekom ga je razburilo. Trpel je vse bolj in bolj in se umikal pred ljudmi, dokler si ni kot najnaravnejši izhod iz svoje življenjske zagate izbral samostana in Boga.« (Rožanc 1988: 126 – 127) Družba je prisilila Zenona, da je v Cerkvi skrnil svojo homoseksualno naravo. To v Filipu vzbudi kanček sočutja, zato ga preneha obsojati; na nek način ga želi celo opravičiti. To si je razlagal kot milostni božji namig, klic k dobrotljivosti, zaradi katerega je pravzaprav prišel v samostan in na katerega je željno čakal.

Filip se želi s patrom pogovoriti, zato se odpravi v njegovo celico. Že v tem, da so vrata vanjo odprta, vidi nekaj skušnjavsko zloveščega. Filipu se dokončno potrdijo njegove slutnje, saj se je pater Zenon »sklonil nadenj in ga poljubil. Ujel ga je za zapestje, ga stiskal in pridrževal tesno ob sebi. Ta vročičen, poten, nekoliko nasilen stisk patrovih prstov mu ni dovolil, da bi se njegova duša odprla neskaljenemu prijateljstvu.« (Rožanc 1988: 137) Nasilnost in nevrotičnost, ki bruhata iz patra, sta posledica dolgoletnih zatajevanj njegovih čustev. Patru se zdi Filip neizmerno lep človek, čigar lepota ga navaja na tisti sladki greh, ki mu ga je pokazal v knjižici med večernicami. Pater obtožuje krščanstvo, ki je izločilo iz svetega vse, kar je erotičnega in kar je bilo ljudem nekdaj še kako sveto. Filip ugotavlja, da »tega človeka, ob katerem je doživel čudežen preobrat, da je bil z dajanjem obdarovan, ni bilo več.« (Rožanc 1988: 144) To ga žalosti.

Sprejeti moško golo telo se Filipu ni samo upiralo, ampak ga je tudi poniževalo in strašilo. Spomni se nelagodnosti, ko je še kot otrok spal z bratom v isti postelji. Preveva ga sram in upor do homoseksualnosti. »Pred tem nasiljem se čuti varnega samo še v svoji celici, za zapahom, tako rekoč z zadnjico na stolu. Kar naenkrat je konec njegovih samostanskih pričakovanj in upov, kakršnih koli odprtih stikov s sobrati, ki bi ne bili zatemnjeni s to pedrsko senco:« (Rožanc 1988: 149)

Ko Filip patru priorju poroča o tem, da je pater Zenon homoseksualec, celo popadljiv homoseksualec, ta pravi :«Reciva temu rajši homofil«. (Rožanc 1988: 153) Sprenevedanje

in ublažitev homoseksualca s homofilom je bila res potrebna njegovi ranjeni duši, ne pa resnici sami. Ta je bila kljub temu taka, kakršna je pač bila: za vzvišenost redovnega poslanstva kar preokrutna. Prior upa, da gre pri Zenonu samo za zaljubljenost, za hipno spremembo, slepoto, ki je bolj kratkotrajne narave. Filipu svetuje, da se pokorava Zenonu, in iz kreposti črpa moč, da se bo uprl vsemu, kar se ne spodobi, da ne bo prišlo do konflikta ali celo do javnega škandala. Po priorjevem mnenju je Cerkev kot mati, ki se v stiski in bolečini ne odreče svojemu otroku. Filip je nad tem ogorčen. V njem se poraja nasilnost. Zenon ga je zapletal v sramoto in ga trgal iz zbranega, pobožnega meniškega življenja, do katerega se je z muko pritolkel. Ko se mu pater Zenon naslednjič približa, mu popustijo vse zavore: »Pater Zenon se je neženirano dotikal njegovega telesa, hotel pogubiti sebe in njega. Divje ga je zgrabil za vrat, skočil na noge in potegnil za sabo kvišku še patra. S podvojeno močjo ga je začel stiskati za vrat in butati z glavo ob zid, stiskati in butati...« (Rožanc 1988: 181 – 182)

Po napadu se Filip zateče v gozd nad samostanom. Ko se vrne, mu povejo, da se bo pater pozdravil, njega pa ne spustijo več v samostan, kajti »meniški poklic je nekaj zastonjskega, kar je človeku dano ali ni dano.« (Rožanc 1988: 189) Za njim zaprejo samostanska vrata.

Filip sprva v patru Zenonu vidi prijatelja, potem pa njegovo vsiljivost dojema kot napad nanj in ga začne zavračati. Tu se v romanu pokaže odnos Cerkve do tovrstnih »težav« v njeni sredini, ki je prisoten tudi v realnosti. Saj se homoseksualnost kljub ostremu zavračanju Cerkve pojavlja tudi v njenih vrstah.

Homoseksualni odnos med dvema osebama je povsem enostranski, saj Filip tega ne sprejema in ostro zavrača kot nekaj, kar se mu upira in je sramotno. Kot tak nima prihodnosti in se ne more pozitivno končati. Zenon je žrtev družbenih predsodkov, zato se zateče v samostansko zavetje, kjer prav tako ne najde miru in ga Filipov prihod popolnoma iztira. Svojo spolno usmerjenost izraža zelo agresivno, tako z revijami kot fizično. Ustreza klasifikaciji, ki pravi, da se normalizacija homoseksualnosti v literaturi ustvarja le počasi, preko vmesnih faz stereotipizacije, medikalizacije in skrivnosti. Zenon povsem ustreza stereotipu homoseksualca. (Terpin 2006: 46 – 47)

Roman je tudi razmišljanje o tem, kako se v vseh ljudeh lahko pojavi skušnjava, če so posvečeni ali pa ne. Vendar si v teh skušnjavah po mesenosti ali pa po svetosti ne smemo dopustiti, da bi prizadeli druge.

5.7 BRANE MOZETIČ: *ANGELI* (1996)

5.7.1 Avtor

Brane Mozetič je rojen leta 1958 v Ljubljani. Je pesnik, pisatelj, prevajalec in urednik. Leta 1983 je diplomiral iz primerjalne književnosti in literarne teorije na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Med letoma 1984 in 1985 se je študijsko izpopolnjeval na Sorboni v Parizu. Od leta 1986 je samostojni kulturni delavec. Ureja zbirko Aleph pri centru za slovensko književnost in je tudi aktiven predstavljalec slovenske književnosti v tujini. Pri društvu Škuc ureja zbirko Lambda. Dolga leta je bil vodilni aktivist gejevskega gibanja in selektor najstarejšega evropskega festivala gejevskega in lezbičnega filma. Piše pesmi, prozo, esejistiko in prevaja. Njegova poezija je pisana v postmodernističnem duhu in z značilnim osebnim, tudi homoerotičnim nabojem (*Modrina dotika, Zaklinjanja, Mreža, Obsedenost/Obsession, Pesmi za umrlimi sanjami, Banalije, Še banalije*). Homoerotično tematiko in gejevsko okolje Mozetič problematizira tudi v svojih prozih delih, npr. v zbirki kratkih zgodb *Pasijon*. Objavil je še ljubezenski roman *Angeli*, prvi slovenski rejverski roman *Zgubljena zgodba* in uredil več zbirk homoerotične literature (*Drobcu stekla v ustih*, 1989, *Modra svetloba*, 1990). Veliko njegovih knjig je bilo prevedenih v številne tuje jezike. Za svoje delo je prejel številne nagrade, med njimi leta 2003 Jenkovo nagrado.

5.7.2 Zgodba

V romanu Brane pripoveduje svojo zgodbo psihiatrinji v zaporu.

Brane je Jana spoznal na postaji, kjer se je ta prostituiral in z njim doživel spolno izkušnjo. V naslednjih dneh ga ni mogel pozabiti, zato se je odločil, da ga poišče. Tako sta začela ljubezensko zvezo, ki jo vse bolj zaznamujejo obsedenost, ljubosumje in nasilje. Ko eden drugemu nista več dovolj, začneta iskati tretjo osebo, nad katero se izživljata in jo nazadnje umorita. Njun odnos postane še bolj napet, ko Jan pove, da je zbolel za aidsom. V nadaljevanju se zgodijo še štirje umori: Brane ubije dva Janova ljubimca, Jan enega Branetovega, na koncu Brane ubije Jana. Zaradi dialoga med Branetom in psihiatrinjo

začne slednja razmišljati o svojem sovraštvu do moža, ki jo je varal, in odloči se, da bo moža zastrupila.

5.7.3 Podatki o romanu in zunanja zgradba

Roman je izšel leta 1996 pri založbi Aleph. Obsega 127 strani in šest zgolj oštevilčenih poglavij. Na ovitku je napisano nekaj besed o romanu, avtorja Mateja Bogataja.

5.7.4 Analiza

Literarni kraj

Zgodba se odvija na tipično gejevskih lokacijah, kot so parki, »dark-roomi«, razgrete diskoteke, savne, javna stranišča, seks »preko oglasa« itd.

Pripovedovalec

Zgodba je napisana v obliki prvoosebne pripovedi. Pripovedovalec je Jan. Tehnika pisanja je analitična.

Jezik

Jezik je knjižni

Literarne osebe in razmerja med njimi

Glavni osebi romana sta Brane in Jan. Roman ima poudarjeno dimenzijo sadomazohistične seksualnosti glavnih junakov. Prevevajo jo erotika, seks, beg pred praznino. Zdi se, da se odnos glavnih junakov vrti le okrog spolnosti, čeprav je razvidno, da je Branetu veliko več do te zveze. Zaveda se, da ima Jana resnično rad. Njun odnos postaja začaran krog nasilja, sporov in ljubosumja, dokler se tragično ne konča, saj Brane pristane v zaporu zaradi Janovega umora.

Homoseksualnost v romanu

Homoseksualni junak se z iskanjem pristinje ljubezni iztrga stereotipu o zgolj avanturističnem značaju homoseksualne ljubezni. Hkrati s tragično kriminalno zgodbo opozarja na sadomazohizem kot simbol sprevrženosti sveta. Ravno ta simbol, povezan z urbanostjo, ji prinaša univerzalne poteze, saj je prav nič ne loči od primitivnega hedonizma

heteroseksualne ljubezni, ki je v romanu tudi prisoten. Homoerotika, umeščena na prizorišča subkulture, v klube, diskoteke in na plaže, deluje kot polnokrvni odnos, ki se začne zapletati zaradi pollaščevalnih, nasilnih, obsesivnih in ambivalentnih silnic. V Mozetičevih romanih ni običajnih stalnic, prisotnih v slovenskem romanu že od Cankarjeve *Hiše Marije Pomočnice* dalje: zoženosti homoerotike na mlajše starostne skupine in prisilne bivalne prostore. Prav tako homoseksualnost ni obravnavana kot moralno sprevrženo ali zgolj erotično razmerje, zato ni ovita v meglice grehe, sramu in abstraktnosti. Kot duhovno-čutna obsesija, oropana iskrenosti in zvestobe, je podobna in enakovredna heteroseksualne ljubezni, katere jedro spodjedata boleznici današnjika: zdolgočasnost in medspolna komunikacijska blokada (Zupan Sosič 2006: 328).

5.8 BRINA SVIT: *SMRT SLOVENSKE PRIMADONE* (2000)

5.8.1 Avtor

Švigelj-Mérat Brina, tudi Brina Svit, je rojena leta 1954 v Ljubljani. Je pisateljica in novinarka. 1978 je diplomirala iz primerjalne književnosti in francoščine na Filozofski fakulteti v Ljubljani. Od 1980 živi v Parizu. Strokovne članke objavlja v časniku *Delo*, različnih revijah in na Radiu Slovenija. Uveljavlja se predvsem kot romanopiska; prevladujoči intimni ton njenih del sooblikujejo žanrske značilnosti dnevniškega (*April*, 1984; *Con brio*, 1998; fr. prevod 1999) in pisemskega roman (*Navadna razmerja*, 1998, s Petrom Kolškom). Prepoznavne značilnosti njenih romanov so fragmentarnost, liričnost, prepletanje ljubezenske tematike z iskanjem ženske identitete in tematizacija lastnih literarnih postopkov. V njenem pisanju se prepletajo svojevrsten esteticizem, modernistične poteze in posamezne prvine novoromantičnih smeri s tradicionalnimi oblikami romana. Ukvarja se tudi s filmom; režirala je več kratkometražnih filmov po lastnih scenarijih.

5.8.2 Zgodba

Zgodba se odvija skozi oči neimenovanega pripovedovalca, ki je Leo Kralj, operno pevko, prvič videl v Madridu v zakulisju El teatra de la Zarzuela, v katerem je takrat pela. Zdi se mu zanimiva, zato hoče z njo narediti intervju. Čez nekaj dni se zbudi v njeni hotelski sobi, potem ko ga je Lea nezavestnega našla na ulici in pripeljala k sebi. Pri njej je ostal le nekaj

dni. Zaljubljen je v Pabla, ki pa je heteroseksualen moški, zato je ta ljubezen neuresničljiva. Zapusti Madrid in z Leo se ponovno srečata v Parizu. Tam jo začne šele dobro spoznavati. Ugotovi, da ji je pomembna predvsem ljubezen do mame, medtem ko so njene zveze z moškimi bežne in kratke. Prizadeta je le takrat, ko jo prizadene njena mama, ki nanjo ni ponosna in ne spremlja njene kariere. Njuna naslednja postaja je Milano, kjer živita skupaj. Lea pripovedovalca povsem prevzame. Za novo leto čakata njeno mamo, ki pa obisk v zadnjem hipu odpove, kar Leo zelo prizadene. Naslednje poletje gresta v Slovenijo, kjer obiščeta njeno mamo Ingrid. Lea pripovedovalcu predstavi Julijana Remeka, ki je zanj popoln moški. Remek je njen ljubimec, v resnici pa ga je pripeljala kot presenečenje zanj. Vsi trije skupaj veliko časa preživijo v njeni hiši v Sežani. Neke nevihtne noči pripovedovalec prespi pri Remeku. Pripovedovalec opazuje odnos med Leo in njeno mamo. Ingrid hčerko ves čas trpinči in ji s svojim odnosom uničuje življenje. Lea odide k mami v Ljubljano na obisk, kjer začne vidno hirati. S pripovedovalcem se skoraj več ne vidita. Kmalu umre zaradi izčrpanosti. Pripovedovalec Lee nikoli več ne more pozabiti.

5.8.3 Podatki o romanu in zunanja zgradba

Roman je bil izdan leta 2000 pri Mladinski knjigi v zbirki Nova slovenska knjiga. Obsega 172 strani. Na začetku stoji misel Andree Lück Gaye (»Est-ce-que ça parle de moi?«), nato nenaslovljen prolog. 85 zgolj oštevilčenih poglavij. Na platnici je odlomek iz pisma Borisa A. Novaka, v katerem Brini sporoča, da je prebral njen novi roman in da ga že dolgo ni kaka knjiga tako očarala in pretresla. Po njegovem mnenju je besedilo poetično, polno čutnih detajlov, obenem pa, na njen značilen način, eterično in poduhovljeno.

5.8.3 Analiza

Literarni kraj

Dogajanje poteka v Madridu, Parizu, Sežani in Ljubljani

Pripovedovalec

Pripovedovalec v romanu je prvoosebni.

Jezik

Jezik je knjižni.

Literarne osebe in razmerja med njimi

Prvoosebni neimenovani pripovedovalec je homoseksualec in eden osrednjih likov romana, ki zase pravi, da je le zapisovalec, stranska oseba, ki analitično pripoveduje zgodbo o Lei. Istospolna usmerjenost pripovedovalca je jasna že takoj na začetku, ko izvemo za njegovo simpatijo do knjigarnarja Pabla Orteza, pri katerem občasno prespi v njegovem stanovanju v Madridu. Takrat ga lahko opazuje, saj je zaljubljen vanj. O njem pripovedovalec meni, da ima najbolj zapeljivo moško telo, kar jih je kdaj videl. Njuna zveza je platonska, saj Pablo ni homoseksualec in je imel številna kratkotrajna razmerja z ženskami. Enkrat samkrat je imel z njim fizični stik, ko ga je poljubil na usta: »Ne vem, kaj me je prijelo, res ne. Stala sva med knjigami v Divinu. Nenadoma in na vsak način sem hotel začutiti okus njegovih ust. Sklonil sem se k njemu, ne da bi prej razmislil.« (Svit 2000: 30) Pablo je bil ogorčen nad njegovim dejanjem. Zaradi slednjega in zaradi svoje neprimerne ljubezni pripovedovalec zapusti Madrid in odpotuje v Pariz, kjer Lei omeni bivšega ljubimca, lastnika restavracije GianPaola, »pri katerem že dolgo nima več odprte postelje.« (Svit 2000: 56)

Vse pripovedovalčeve pretekle avanture so bile homoseksualne, saj pravi: »Lea Kralj je bila res moja prva ženska« (Svit 2000: 57), v prijateljskem pomenu besede.

Haas je pripovedovalčev pariški ljubimec, ki ga je prvič zagledal na metrojski postaji. »Čim bolj sem ga gledal, tem bolj sem si želel postati njegov plen. Kratkotrajen, a plen. Pred sabo sva imela devet hipotetičnih postaj. Čakal sem na njegovo potezo. A Haas ni osvajalski tip. In jaz nisem hotel vzeti stvari v svoje roke. Niti najmanjšega dotika s stegnom, ramo, nobenega znamenja, nič. Zagledal sem se v njegov časopis. In začel celo brati. V tistem je metro prispel do končne postaje. "In potem sta se napotila..." sem nehote ponovil zadnji stavek iz časopisa. Haasu je zastal korak. Pogledal me je presenečeno, hvaležno, se celo nerodno nasmehnil. Do njegovega stanovanja nisva spregovorila. V njegovi dnevni sobi sva se prav tako molče slekla. V prvem somraku sem ugledal njegovega prijaznega Ricarda...« (Svit 2000: 70 – 71)

Ob novem letu ga Lea vpraša, kaj si želi. »Rad bi se zaljubil, srečal nekoga, ki bi bil podoben Pablu in Haasu hkrati. Ki bi imel Pablovo vrvasto telo in Haasove roke z zlatimi dlakami, Pablovo neodvisnost duha in Haasovo pripravljenost na vse.« (Svit 2000: 83) Želja se mu uresniči v podobi Julijana Remeka, carinika in lokostrelca, Leinega ljubimca, ki ga spozna na Krasu. Zdi se mu, kot da je Remek združitev njegovega bivšega Pabla in sedanjega pariškega ljubimca Haasa. Vsi trije preživijo veliko časa skupaj v Sežani, kjer ima Lea hišo. »Remek je hočeš nočeš stal med nama. Remek je bil lokostrelec, jaz sem bil tarča in Lea Kralj tista, ki je položila puščico na njegov lok.« (Svit 2000: 114). Z Remekom preživita skupaj nevihtno noč, ko ju dež ujame pri streljanju z lokom: »Če bi še enkrat začel, ne bi nič spremenil v tej dolgi nevihtni noči /.../ "Zmanjkalo je elektrike", bi rekel Remek. Še nekaj časa bi stala vsak na svojem mestu. "Kaj čakava? Najbolje, da greva v posteljo", bi nadaljeval Remek. Zaslutil bi, da si odpenja hlače... Kadar bi strela zasvetila v sobi, bi za drobec sekunde ugledal njegovega prijaznega Ricarda... Potem bi zaslišal, kako se je zavalil v posteljo. In kako je le ta zaječala pod njim. "Kaj delaš? Le kaj čakaš", bi še rekel. "Saj res, kaj čakam", bi ponovil za njim. Tudi jaz bi se zavalil v posteljo, se ulegel v rjuhe in pokrtil čez glavo svojega nemirnega Ricarda... In nevihta še naprej ne bi pojenjavala... Še naprej bi razsvetljevala noč in se brez oddaha zaletavala v prostrano spalnico... "Kdo je že videl kaj takega", bi zašepetal. "Pššš"... bi me prekinil on. (Svit 2000: 127 – 128)

Naslednje jutro mu je nerodno pred Leo, ker ne ve, kaj si misli ob pogledu nanj in na spečega Remeka poleg njega. Pripovedovalec izve od Lee, da je bil Remek njeno darilo zanj: »"Povedati ti moram za Remeka" ...sem se odločil v hipu. Na kratko se je zasmejala. "In kaj mi moraš povedati, česar že ne bi vedela? Zakaj se smeješ? " sem vprašal z zmeraj bolj bledim glasom. "Remek je bil zate"... se je zresnila » (Svit 2000: 155)

Ko se čez nekaj dni odpravi k Remeku na tekmovanje v lokostrelstvu ga napade neznanec in oropa. Pristane v bolnišnici, kamor pride Haas, mu pove o Leini smrti in ga odpelje v Pariz.

Homoseksualnost v romanu

V romanu je živo opisan spolni odnos le heteroseksualni odnos med Leo in odrskim delavcem. Pri opisu odnosa med pripovedovalcem in Remekom v nevihtni noči je namesto svetlobe, strasti zgolj nevihtna noč, tema, namigovanje in celo pogojnik. Kot da se ni nič

zgodilo, ker se morda ne sme zgoditi, ker morda do homoseksualnega spolnega odnosa sploh ne sme priti, ali pa le na tak zamolčan način, stran od oči bralca.

Pripovedovalec se je rešil svoje bolestne obsedenosti prav ob pojavu Lee, kot da bi njegova obsedenost prešla na drug objekt. Kot novi ljubimec se nato v Parizu pojavi Haas. Z njim ostane v nekakšni zvezi vse do konca romana. Zdi se, da jo kot tako jemlje predvsem Haas, ki kliče pripovedovalca, ga skrbi zanj, pride ponj v Ljubljano. Za pripovedovalca bi težko rekli, da je njegov odnos do Haasa sploh zavezujoč, odgovoren. Zanj je pomembnejša Lea – pravzaprav je zanj pomembnejša od vseh moških. Zaradi nje ne odpotuje s Haasom na morje, prav tako ji sledi v Ljubljano, namesto da bi ostal z Remekom na Krasu.

Homoseksualnost v romanu ni problematizirana, niti ni na kak način opravičena, pač pa je prisotna kot nekaj povsem vsakdanjega, potisnjena nekam v tujino, stran od zdravega slovenskega duha. Prav tako je močno poduhovljena, skorajda aseksualna in mlačna, zatrta. Lei je dopuščena strast. Predaja se strastnemu seksu v garderobi ali v zakulisju, s strastjo poje na odru in s še večjo strastjo odigrava vloge umiranja na odru. Homoseksualni lik pa se predvsem posveča lepemu, opisuje lepe moške, koprni ob lepem petju, opisuje vse mogoče lepote. Toda vse to brez neke strasti. Njegova homoseksualnost sploh ne zaživi.

Lik homoseksualca je v romanu teoretično svoboden in neobremenjen, v praksi pa je nekako pridušen, zatrt, kot da so lepa predvsem čustva, čista ljubezen, vse telesno pa je izpuščeno, zamegljeno ali do skrajnosti sofisticirano. (Mozetič 2001: 378 – 379)

Med kritikami romana so se pojavila mnenja, da je le-ta nabit z brezstrastnostjo, ki je posledica karakterizacije pa tudi pripovedovalčeve homoseksualne avanture.

5.9 ZORAN HOČEVAR: *ROŽENCVET* (2004)

5.9.1 Avtor

Zoran Hočevar se je rodil leta 1944 v Metliki. Je slikar, dramatik in pisatelj. Študiral je na Akademiji za likovno umetnost v Beogradu in Ljubljani. Prejel je kresnika za roman *Šolen z Brega* leta 1988, za najboljšo dramo (*M te ubu*) pa Grumovo nagrado (2001). Izdal je še trilogijo: *Porkasvet* (1995), *Za znoret* (1999) in *Rožencvet* (2004). Kot samostojni kulturni delavec živi in dela v Ljubljani.

5.9.2 Zgodba

Rožencvet je tretji del trilogije. V prvem delu, romanu *Porkasvet*, spoznamo Vojca Pujška, vase zagledanega, prenapihnjjenega in čustveno zavrtega moškega srednjih let. Po dolgih letih zakonskega življenja se razide z ženo in poskuša najti srečo pri različnih mladenkah. V drugem delu, romanu *Za znoret*, se zagleda v Hermino, direktorjevo tajnico. Grobo jo posili in konča v zaporu.

V romanu *Rožencvet* (1999) spremljamo Vojca v zaporu, kjer prestaja štiriletno zaporno kazen. Najprej naveže stike s psihiatrom Tomažičem. Kmalu dobi novega sojetnika, Ivico, za katerega se izkaže, da je homoseksualec. Sprva ga zavrača, nato pa začne razmišljati, da ni slab človek. Zaželi si celo spolne izkušnje z njim, ki se zgodi zadnji večer, preden Ivica odide iz zapora. Po njegovem odhodu ga pogreša. Da bi se spremenil, se odloči za samokaznovanje. Vsak dan dve uri leži priklenjen v klade na zaporniškem dvorišču, kjer obžaluje vse slabo, kar je storil. Odpove se celo preklinjanju. Obišče ga lastnica galerije sodobne umetnosti. Predlaga mu, da bi s svojim performansom gostoval v njeni galeriji in v tujini. Vojc postane slaven. Ko ga izpustijo iz zapora, izboljša svoj odnos s hčerko, pobota se z ženo in postane povsem drug človek.

5.9.3 Podatki o romanu in zunanja zgradba

Roman je bil izdan leta 2004 pri založbi *cf., v Zeleni zbirki. Ta založba vsebuje še Rdečo, Oranžno, Rumeno, Zeleno, Modro, Lila, Žepno in Extra zbirko. Roman vsebuje 198 strani in 34 poglavij, ki so zgolj oštevilčena. Na koncu je dodan seznam knjig, ki so doslej izšle v

posameznik zbirkah založbe. Na zavihku platnic je poleg avtorjeve slike dodanih nekaj besed o romanu. Naštete so zbirke založbe in seznam literarnih del, izdanih pri Zeleni zbirki.

5.9.4 Analiza

Literarni kraj in čas

Dogajanje je v večini postavljeno v zapor. Iz zgodbe lahko razberemo, da se dogajanje odvija med leti 1996 in 2000.

Pripovedovalec

Pripovedovalec v romanu je prvoosebni. Skozi roman je razvidno, da zgodbo pripoveduje Frančku, za katerega lahko sklepamo, da je njegov prijatelj.

Jezik

Hočevarjev jezik zaznamujejo kletvice, narečja, vulgarizmi, mašila, pogovorni izrazi, ironija.

Literarne osebe in razmerja med njimi

Osrednja oseba romana je Vojc. Ko dobi novega sojetnika in ugotovi, da je homoseksualec, je zgrožen. Takoj pomisli, da so ga »gvišno prijeli pri šlatanju otrok v kakem vrtcu.« (Hočevar 2004, 35) Po njegovem mnenju bi morali »na zajlo pobesit ves ta izrod, ne pa da mu dajejo pravice«. (Hočevar 2004, 35) Do homoseksualcev ima skrajno zaničevalen odnos. Sojetnika niti ne vpraša kako mu je ime, ampak ga imenuje peder, pederko, ajcar, gnoj, nesnaga, ta sorta, buzerant in še z mnogimi drugimi grdimi izrazi. Sebe ima za »večino«, homoseksualce pa za nekaj, kar ne bi smelo obstajati. Norčuje se iz njegove urejenosti in vljudnosti, zaradi česar ga poimenuje Micika Pardon. Od njega celo zahteva, da ga vika.

Čez nekaj časa začne spreminjati svoje mnenje o njem. Postaja mu všeč. Navdušen je nad njegovim odkritim priznavanjem svoje spolne usmerjenosti. Začne ga klicati po njegovem pravem imenu, vedno manj ga moti njegova prisotnost, zanima ga, kdo je, od kod prihaja in kaj počne sicer v življenju. Ugotavlja, da boljšega človeka od 54) Zaželi si celo spolne izkušnje z njim: »V noči, ko bova zadnjič skupaj, bi pa vseeno lahko... Pa ne na silo.

Probal bi rad, to je./.../ Fajn bi bilo na zadnji dan, v zadnji noči, ušpičit kaj res nespodobnega za spomin.« (Hočevar 2004, 94) Svojo željo uresniči, saj ima spolni odnos z Ivico. To je za Vojca prva tovrstna izkušnja. Ko se vrne iz zapora nadaljuje heteroseksualno razmerje z bivšo ženo.

Homoseksualnost v romanu

Vojc Pujšek je zanimiv primer stereotipizacije homoseksualnosti, ki se postopoma prebija proti normalizaciji. Preobrazba se izvrši v tipičnem prostoru moške homoerotike, v zaporu, kjer je kot razpiranje drugačnosti vzvod junakovih sprememb in se začne prav s homoerotično izkušnjo. Motiv istospolnosti deluje provokativno le, če premislimo značjski profil glavnega junaka od prvega do zadnjega romana trilogije. Vojčevo ozkost in omejenost je lahko razprla le popolna drugačnost. S sprejetjem sojetnikove drugačnosti je izpolnil pogoje za duševne spremembe. Sprememba iz stereotipizacije (Pujškovo norčevanje iz Ivičine telesne nege in urejenosti) v normalizacijo (njuno razpravljanje o homo- in heteroseksualni ljubezni in mnenje, da med slednjima ni prevelikih razlik) je presvetljena skozi humor in ironijo. Trenutek, ko Pujšek ugotovi, da Ivica sploh ni »peder«, s čimer misli, da ni pokvarjen človek, predstavlja tudi začetek moralne preobrazbe, saj se šele takrat odloči, da se bo spremenil, zato tudi začne s samokaznovanjem. Čeprav je homoseksualna izkušnja za razvojno pot Pujška najpomembnejša, je v smislu heteroseksualne »normalnosti« skoraj izničena. (Zupan Sosič 2006: 323)

5.10 IZTOK MAJHENIČ: *PAR* (2006)

5.10.2 Zgodba

Benjamin, uspešen zdravnik pri tridesetih, si po težki izgubi žene vzame nekaj dni dopusta in odpotuje na Kanarske otoke. Že na letališču mu pade v oči David, ki je odšel na počitnice, da bi prebolel nesrečno ljubezensko zvezo. Na letalu Benjamin obuja mladostniške spomine na družino, prijatelje in ženo Laro, ki je umrla v prometni nesreči in ga pustila samega s sinom. Hkrati Benjamin spregovori prve besede z Davidom. Po prihodu v hotel ugotovita, da imata sosednji sobi. Pričneta se družiti. Skupaj preživljata dneve in hodita na izlete. Kmalu ugotovita, da privlačita drug drugega. Spustita se v strastno razmerje. Za Davida to ni nič novega, saj je homoseksualec. Benjamin je veliko bolj negotov in nenehno razmišlja o prihodnosti, ko se bosta vrnila domov; kako bodo to sprejeli prijatelji in znanci. Veliko se pogovarjata o odnosu družbe do homoseksualnosti. Ves čas si izpovedujeta ljubezen, izmenjujeta drobne nežnosti in se vedeta kot prava zaljubljenca.

5.10.1 Podatki o romanu in zunanja zgradba

Roman je bil izdan leta 2006 pri založbi Učila v zbirki Bestseller. Vsebuje 199 strani, tri poglavja in prolog, ki ni naslovljen. Ostala poglavja so naslovljena. Na začetku romana stoji nekaj verzov neimenovane pesmi in posvetilo neki osebi. Na platnici najdemo podatke o tretji nagradi za erotični roman: za pogumno raziskovanje erotičnih svetov, ki se jim je slovenska literatura do zdaj večinoma izogibala, in za spreten preobrat, ki je v tem žanru prej izjema kot pravilo.

5.10.3 Analiza

Literarni kraj

Zgodba se v večini dogaja na Kanarskih otokih.

Pripovedovalec

Pripovedovalec v romanu je prvoosebni, tehnika pisanja je analitično-sintetična.

Jezik

Jezik je knjižni

Literarne osebe in razmerja med njimi

Glavni osebi romana sta prvoosebni pripovedovalca Benjamin in David. Benjamin je heteroseksualec, saj je imel v preteklosti zveze z ženskami. Njegova prva ljubezen je bila Lara, poročil pa se je s Saro. David je homoseksualec, ki je svoje nagnjenje do istega spola začel zaznavati že proti koncu osnovne šole. Kasneje je imel zveze z moškimi, nazadnje z Rokom, ki ga je prevaral in močno prizadel, zaradi česar se je odločil za počitnice.

David je opisan kot nenavadno lep moški, za katerim pogledujejo vse ženske. Ko ga Benjamin prvič vidi na letališču, mu takoj pade v oči: »In takrat zagledam moškega, takšnega, o katerem ženske vedno sanjajo. Lepo izklesano telo, kot tisti grški bogovi, ki jih vsi občudujejo, modre oči, črni lasje, višina, da sem se moral še jaz pri mojih 196 cm ozreti malo navzgor. /.../ Mene pa je prevzel nek notranji čut, tisti, ki sem ga bil doslej navajen le, ko sem videl ženske, po katerih sem vedno hrepenel.« (Majhenič 2006: 8)

Njuno prijateljevanje se začne, ko ugotovita, da imata v hotelu sosednji sobi. Skupaj gledata filme, skupaj zajtrkujeta in večerjata, preživljata dneve na plaži in si ogledujeta mesto. Benjamin ves čas razmišlja o Davidu in ga občuduje. Zaradi njega se počuti srečnega in skoraj ne razmišlja več o svoji ženi Sari. Ključni trenutek v razvoju njunega odnosa se zgodi, ko se odločita za nočno plavanje. Benjamin privlači Davidovo golo telo in prvič občuti neke doslej nepoznane občutke. Takrat je Benjamin spoznal, da je David homoseksualec, in prvič se zblížata: »Le začutil sem, kako me je David nežno potrepal po ramenih, jaz pa sem se le bolj stisnil k njemu. In ko je začutil, da se ne upiram in da počasi uživam v njegovem početju, se je tudi on še bolj stisnil k meni, tako da sem čutil njegovo lepo, močno telo ob sebi.« (Majhenič 2006: 51) Od tedaj sta neločljiva. Njun odnos prevevajo močna ljubezenska čustva. Predvsem Benjamin pa se sprašuje, kako bo njegova bližnja okolica reagirala na njegovo ljubezensko zvezo z Davidom, ko se bo vrnil v domače kolje. Najbolj ga skrbi, kako bo to vplivalo na njegovega sina.

Odnos do homoseksualnosti

Skozi roman se odvijajo mnogi erotični prizori, spolnost je v njunem druženju vseskozi prisotna. Homoseksualni odnos je prikazan nazorno, odprto, pozitivno, brez predsodkov. Prisotna je tematizacija družbenih predsodkov in odnosov do homoseksualnosti.

Konec romana

Zdi se, da je njuna sreča popolna, vendar samo dokler sta na počitnicah, daleč od vsakdanjega sveta, kjer ju nihče ne pozna. Bolj kot se bliža konec, bolj postajata obremenjena s prihodnostjo. Konec romana je odprt in ne daje občutka srečnega konca. Oba junaka se na letališču poslovita in si obljubita, da bosta storila vse, kar bo mogoče, da ohranita zvezo. Zavedata se, da bo to zelo težko, predvsem zaradi družbenih predsodkov. Ko se poslovita ju preveva neizmerna žalost. Davidu je lažje pri srcu, saj njegovi domači že vedo za njegovo nagnjenje in so se s tem nekoliko sprijaznili. Benjamin se bo moral s tem še soočiti.

6 SKLEP

Tabela skupnih značilnosti obravnavanih del.

Naslov dela	Prostor	Gejevstvo/ lezbištvo	Razvoj odnosa	Konec	Odnos do homoseksualnosti
Dečki	šolski internat	gejevstvo	Nihanja v odnosu; teženje k »normalizaciji«.	»normaliziran« (v smeri heteroseksualnosti)	negativen
Sonce sonce sonce	imaginarni prostor	gejevstvo	ljubezenski trikotnik	pozitiven	pozitiven
Dolenjski Hamlet	šola	gejevstvo	ni odnosov	Negativen (Hamleta izzženejo)	Konkreten, pozitiven opis
Za metuljem še Rok	Odprt prostor (Beograd, Ljubljana)	gejevstvo	Odnosi, ki se razvijajo, poglobljajo.	negativen (smrt)	pozitiven
Teden dni do polne lune	diskoteka za geje, lezbijke	gejevstvo in lezbištvo	ni odnosov		negativno mnenje o gejih in lezbijkah
Lectio divina	samostan	gejevstvo	Vsiljivost homoseksualnega junaka do heteroseksualnega.	»normaliziran« (junak se vrne k ženi)	negativen
Angeli	parki, »dark-roomi«, razgrete diskoteke, savne, javna stranišča itd.	gejevstvo	Problematičen odnos (nasilje, trpinčenje, posesivnost).	negativen (smrt enega od junakov)	konkretni opisi, nazornost, pozitivnost
Smrt slovenske primadone	Odprt prostor (Madrid, Pariz, Sežana, Ljubljana)	gejevstvo	Površinski odnosi, ki se ne razvijajo in ne poglobljajo.	nevtralen	zastrtost, nedejavno ljubezensko življenje junaka
Rožencvet	zapor	gejevstvo	Samo ena izkušnja pred odhodom iz zapora.	»normaliziran«	prehod od negativnega k pozitivnemu
Par	Odprt prostor (Kanarski otoki – plaža)	gejevstvo	Odnos, ki se razvija in pogloblja (ljubezen)	odprt konec	odprt odnos, konkretnost, nazornost

7 ZAKLJUČEK

Pri pregledu homoerotike v slovenski prozi sem obravnavala 10 literarnih del. Izbrala sem jih s pomočjo dveh antologij (B. Mozetič, 1990; A. Zupan Sosič, 2005): *Dečki* (France Novšak, 1938), *Sonce, sonce, sonce* (Marko Švabič, 1972), *Dolenjski Hamlet* (Pavle Zidar, 1976), *Za metuljem še Rok* (Vitan Mal, 1976), *Teden dni do polne lune* (Marjetka Jeršek, 1988), *Lectio divina* (Marjan Rožanc, 1988), *Angeli* (Brane Mozetič, 1996), *Smrt slovenske primadone* (Brina Svit, 2000), *Rožencvet* (Zoran Hočevvar, 2004). Zadnjega sem izbrala sama: *Par* (Iztok Majhenič, 2006). Zanimalo me je, v kolikšni meri je homoerotika zastopana v izbranih literarnih delih in kako se razvija skozi posamezno delo. Zanimali so me predstavniki homoerotičnih razmerij in avtorjev odnos do omenjene tematike, če je opazen v literarnem delu. Analizirala sem posamezna besedila glede na kraj in čas dogajanja, pozornost sem usmerila tudi na to, kako se posamezna homoerotična zgodba konča.

Ugotovila sem, da se v vseh delih pojavlja gejevsko razmerje, edino v romanu *Teden dni do polne lune* se pojavi tudi opis diskoteke za lezbijke.

Prostor je v štirih delih (Novšak, Zidar, Rožanc, Hočevvar) standardni homoerotični, t. j. šolski internat, šola, samostan in zapor. Pri ostalih je prostor odprt: mestno okolje (Mal, Svit), ali pa je dogajanje postavljeno na prizorišča subkulture: diskoteke, savne, parki, plaže (Jeršek, Mozetič, Majhenič). *Sonce sonce sonce* je v tem izjema, ker se dogajanje odvija v imaginarnem prostoru in času. Prostori subkulture so značilni za novejša dela.

V nobenem primeru ni opaziti poglobljenega ljubezenskega razmerja, ki bi se srečno končal. Največkrat odnosi težijo k »normalizaciji«, v smer heteroseksualnih odnosov. Tako pri Novšaku, Rožancu, Hočevvarju, kjer literarne osebe doživljajo homoseksualne izkušnje, a se na koncu vrnejo v »normalno« življenje. Odnosi so globlji le pri Malu in Majheniču, a se ne iztečejo v pozitiven konec. Pri Svitovi ima junak površinske odnose s svojimi ljubimci in z nikomer ne razvije nič globljega. V *Angelih* je razmerje med osebama zelo problematično, polno nasilja in posesivnosti.

Konci temu primerno niso pozitivni, v smislu polnega razvoja homoseksualnih razmerij. Največkrat so negativni, ko eden od junakov umre ali ga okolica izžene (Zidar, Mal,

Mozetič), ali pa težijo k »normalizaciji« (Novšak, Rožanc, Hočevar). Pri Majheniču je konec odprt, saj ne izvemo, kaj se bo zgodilo z junakoma in njuno ljubeznijo v vsakdanjem okolju, pod pritiskom družbe.

V obravnavanih delih je opaziti različen odnos do homoseksualnosti. Pri Zidarju, Malu, Mozetiču, Hočevarju in Majheniču, Švabiču so opisi homoseksualnih konkretni, nazorni, pozitivni. Pri Hočevarju se to zgodi po koreniti spremembi glavnega junaka. Pri ostalih je homoseksualnost nekaj prepovedanega, grešnega, površinskega, tudi v luči cerkvenega okolja (Novšak, Rožanc).

Homoseksualna spolna identiteta se oblikuje v heteronormativnem okolju, v katerem je homoseksualnost izpostavljena stigmatizaciji. Slovenski roman še vedno ne beleži veliko homoerotičnih motivov, čeprav se je njihov delež v primerjavi s prejšnjimi desetletji povečal. Največ romanov se s svojo podobo homoseksualca obrača proti normalizaciji, a je ta še vedno po meri heteroseksualne perspektive, saj je presojana s stališča motenja ustaljenosti, torej heteroseksualnih obrazcev spolnega vedenja. Podoba homoseksualnosti se v slovenskem romanu počasi prebija proti normalizaciji; njen preboj poteka od stereotipizacije, prisotne v vseh fazah, preko skrivnosti in medikalizacije do začetnih oblik normalizacije. Pot do le-te pelje skozi preizkušnje junakove identitete, kjer je homoseksualnost predstavljena bolj kot izjema, ponekod celo vsiljena izkušnja, manj pa kot spolna praksa literarnih oseb. Prehodnost homoseksualne izkušnje je pripovedovana predvsem tradicionalno: kot v preteklosti je tudi v najnovjšem slovenskem romanu vezana na mladostnike in/ali prisilne bivalne prostore (npr. zavod, zapor). Ker je k normalizaciji romaneskne podobe homoseksualnosti največ prispevalo eksperimentiranje mladostnikov, se tovrstna homoseksualnost še vedno vrti v krogu normalizacije po meri heteroseksualcev, ki jim pomeni istospolnost zgolj mladostno, torej prehodno fazo spolnega razvoja. Od takšne tradicionalne optike se razlikuje le sodobnejši pristop v nekaterih romanih, ki izenačujejo homoseksualno in heteroseksualno ljubezen v smeri prevrednotenja. Prevrednotenje se dogaja skozi objektiv skepticizma, kjer tudi homoerotika sporoča univerzalne resnice: ljubezen kot duhovnočutna obsesija prižene literarne oseb v nerešljive bivanjske stiske predvsem zato, ker se ne zavedajo, da njeno jedro spodjedata bolezn današnjika, zdolgočasnost in medspolna komunikacijska blokada (Zupan Sosič 2006, 330 – 331).

8 VIRI IN LITERATURA

Ivan Cankar: *Hiša Marije Pomočnice*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1974.

Dolg pogovor s homoseksualcem. Problemi, letn. 9, 10 (1971/1972).

Zoran Hočevar: *Rožencvet*. Ljubljana: *Cf., 2004.

Andrej Inkret: *Marko Švabič: Sonce sonce sonce*. Naši razgledi, 8. decembra 1972.

Marjetka Jeršek: *Teden dni do polne lune*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1988.

Marijan Košiček: *Spolnost*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1986.

Roman Kuhar: *Mi, drugi: oblikovanje in razkritje homoseksualne identitete*. Ljubljana: Škuc, 2001.

Iztok Majhenič: *Par*. Ljubljana: Učila, 2006.

Vitan Mal: *Za metuljem še Rok*. [s.l.] : [s.n.], 1976.

Maja Maroša: *Homoseksualnost v luči katoliške moralne teologije*. Diplomsko naloga, 2002. Univerza v Ljubljani, Fakulteta za družbene vede.

Modra Svetloba: homoerotična ljubezen v slovenski literaturi. Ljubljana: Škuc, 1990.

Brane Mozetič: *Angeli*. Ljubljana: Aleph, 1996.

Brane Mozetič: *Slovenski roman in lik homoseksualca*. Časopis za kritiko znanosti, št. 202 – 203, letn. 29 (2001), 373 – 379.

Njiva, št. 1 – 20, letn. 1 (1921).

France Novšak: *Dečki*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1970.

Vladimir Pavšič: *France Novšak: Dečki*. Ljubljanski zvon (1939), 311 – 313.

Revolver, št.1. letn. 1 (1990).

Marijan Rožanc: *Lectio divina*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1988.

Dimitrij Rupel: *France Novšak: Dečki*. Naši razgledi, 26. februarja 1971.

Slovar slovenskega knjižnega jezika. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 2002.

Slovenska književnost. Leksikon. Ljubljana: Cankarjeva založba, 1996.

Brina Svit: *Smrt slovenske primadone*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2000.

Miran Štuhec. *Opozicijski značaj aktantske ravni Zidarjevega Dolenjskega Hamleta*. Slavistična revija, št. 1, letn. 44 (1996), 49 – 50.

Marko Švabič: *Sonce sonce sonce*. Ljubljana: Študentska založba, 2007.

Marija Terpin: *Podoba Jezusa v slovenski prozi 1980 – 2005*. Diplomaska naloga, 2006. Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta.

Jasna Vombek: *Brina Svit: Smrt slovenske primadone*. Dialogi, št. 9/10, letn. 36 (2000), 91 – 92.

Zgodovina gibanja pri nas. Časopis za kritiko znanosti, domišljijo in novo antropologijo, št. 177, letn. 23 (1995), 227 – 238.

Pavle Zidar: *Dolenjski Hamlet*. Koper: Lipa, 1976.

Alojzija Zupan Sosič: *Robovi mreže, robovi jaza: sodobni slovenski roman*. Maribor: Citera, 2006.

IZJAVA

Izjavljam, da je diplomsko delo v celoti moje avtorsko delo.

Mateja Vihtelič